

WICEPREZES
NAJWYŻSZEJ IZBY KONTROLI
Małgorzata Motylow

KRR.410.001.01.2022

Pan
Henryk Kowalczyk
Wiceprezes Rady Ministrów,
Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi
ul. Wspólna 30
00-930 Warszawa

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/22/001 Wykonanie budżetu państwa w 2021 r. w częściach: 32 – Rolnictwo, 33 – Rozwój wsi,
35 – Rynki rolne oraz 62 – Rybołówstwo

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, ul. Wspólna 30, 00-930 Warszawa
Kierownik jednostki kontrolowanej	Henryk Kowalczyk, Wiceprezes Rady Ministrów, Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi, od dnia 26 października 2021 r. W okresie objętym kontrolą funkcję kierownika jednostki poprzednio pełnił Grzegorz Puda, Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi, od dnia 6 października 2020 r. do dnia 26 października 2021 r.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ¹
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Departament Rolnictwa i Rozwoju Wsi
Kontrolerzy	<ol style="list-style-type: none">1. Juliusz Rzeszotarski, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr KRR/42/2021 z 31 grudnia 2021 r.2. Jolanta Krzyżanowska, doradca ekonomiczny, upoważnienie do kontroli nr KRR/38/2021 z 31 grudnia 2021 r.3. Grzegorz Brzostek, doradca ekonomiczny, upoważnienie do kontroli nr KRR/39/2020 z 31 grudnia 2021 r.4. Maciej Kucharski, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr KRR/40/2021 z 31 grudnia 2021 r.

(akta kontroli str. 1-8)

II. Cel i zakres kontroli

Cel kontroli	Celem kontroli było dokonanie oceny wykonania budżetu państwa na rok 2021 pod względem legalności, celowości, rzetelności i gospodarności działań podejmowanych przez dysponenta części budżetowych: 32 – Rolnictwo, 33 – Rozwój wsi, 35 – Rynki rolne, 62 – Rybołówstwo, w związku z wykonywaniem budżetu państwa, w tym ocena wykonania planów finansowych jednostek finansowanych w ramach tych części budżetu państwa.
Zakres kontroli	Ocenie podlegały w szczególności: <ul style="list-style-type: none">– realizacja wydatków budżetu państwa oraz budżetu środków europejskich w częściach: 32 – Rolnictwo, 33 – Rozwój wsi, 35 – Rynki rolne, 62 – Rybołówstwo,– sporządzenie rocznych sprawozdań budżetowych oraz sprawozdań za IV kwartał 2021 r. w zakresie operacji finansowych,

¹ Dz.U. z 2022 r. poz. 623, dalej: ustawa o NIK.

- prowadzenie ksiąg rachunkowych w zakresie odnoszącym się do dochodów i wydatków oraz związanych z nimi należności i zobowiązań w części 33 – Rozwój wsi,
- system kontroli zarządczej w zakresie prawidłowości sporządzania sprawozdań w częściach 32 – Rolnictwo, 35 – Rynki rolne, 62 – Rybołówstwo oraz w zakresie prawidłowości i rzetelności sporządzania sprawozdań i prowadzenia ksiąg rachunkowych w części 33 – Rozwój wsi,
- nadzór i kontrola sprawowane przez dysponenta części budżetu państwa, w tym w trybie art. 175 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych² (dalej: ufp), w tym:
 - a) nadzór nad wykonaniem planów finansowych podległych jednostek,
 - b) nadzór nad wykorzystaniem i rozliczeniem dotacji wypłaconych z budżetu państwa w częściach: 32 – Rolnictwo, 33 – Rozwój wsi, 62 – Rybołówstwo.

Ponadto przeprowadzono analizę porównawczą danych ujętych w rocznym sprawozdaniu Rb-27 z wykonania planu dochodów budżetowych za 2021 r. z wynikami roku 2020, w częściach: 32 – Rolnictwo, 33 – Rozwój wsi, 35 – Rynki rolne, 62 – Rybołówstwo.

Podstawą sformułowania oceny wymienionych wyżej obszarów były ustalenia dokonane w wyniku następujących działań kontrolnych:

- analizy realizacji wydatków budżetu państwa i budżetu środków europejskich,
- kontroli prawidłowości zmian planu finansowego wynikających z podziału rezerw celowych,
- analizy wykorzystania środków otrzymanych z rezerw celowych,
- prawidłowości blokowania planowanych wydatków,
- analizy wybranej próby wydatków dysponenta III stopnia w Ministerstwie Rolnictwa i Rozwoju Wsi (dalej: MRiRW),
- analizy prawidłowości udzielania i realizacji wybranych postępowań o udzielenie zamówienia publicznego,
- analizy przyznania, wykorzystania i rozliczenia wybranych dotacji,
- analizy stanu zobowiązań,
- analizy prawidłowości sporządzenia wybranych sprawozdań,
- dokonania przeglądu analitycznego ksiąg rachunkowych prowadzonych w MRiRW dla części 33 – Rozwój wsi,
- szczegółowej kontroli wybranych zapisów i dokumentów księgowych,
- analizy stosowanych przez dysponenta procedur kontroli zarządczej dotyczących sporządzania sprawozdań w zakresie części: 32 – Rolnictwo, 35 – Rynki rolne, 62 – Rybołówstwo i sporządzania sprawozdań i prowadzenia ksiąg rachunkowych w zakresie części 33 – Rozwój wsi,
- analizy stosowanych przez dysponenta instrumentów nadzoru nad wykonaniem budżetu państwa i budżetu środków europejskich przez podległe jednostki w ramach części: 32 – Rolnictwo, 33 – Rozwój wsi, 35 – Rynki rolne, 62 – Rybołówstwo, a także planów finansowych jednostek nadzorowanych.

Opis ustaleń kontrolnych przedstawiono w części IV Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny cząstkowe kontrolowanej działalności.

² Dz. U. z 2021 r. poz. 305, ze zm.

III. Ocena ogólna³ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie wykonanie budżetu państwa w 2021 r. w częściach: 32 – Rolnictwo, 35 – Rynki rolne, 62 – Rybołówstwo oraz w formie opisowej w części 33 – Rozwój wsi.

Uzasadnienie oceny ogólnej W zakresie realizacji wydatków budżetu państwa i budżetu środków europejskich przez dysponenta części i dysponenta III stopnia w MRiRW w częściach: 33 – Rozwój wsi, 35 – Rynki rolne, 62 – Rybołówstwo nie stwierdzono nieprawidłowości. Nie stwierdzono również nieprawidłowości w zakresie wydatków budżetu środków europejskich w części 32 – Rolnictwo, a opisana poniżej nieprawidłowość w tej części w zakresie budżetu państwa, nie miała wpływu na ocenę części 32 – Rolnictwo.

W częściach: 32 – Rolnictwo, 33 – Rozwój wsi, 35 – Rynki rolne, 62 – Rybołówstwo zgodnie z przepisami dokonano blokowania planowanych wydatków, prawidłowo dokonywano zmian planu wydatków, a także celowo wykorzystano środki z rezerw celowych i rezerwy ogólnej.

Kontrolowana jednostka prawidłowo sporządziła roczne (za 2021 r.) sprawozdania budżetowe i sprawozdania w zakresie operacji finansowych za IV kwartał 2021 r. Kwoty wykazane w sprawozdaniach jednostkowych były zgodne z danymi wynikającymi z ewidencji księgowej. Ewidencja księgowa dysponenta części 33 – Rozwój wsi prowadzona była prawidłowo. Stosowany system kontroli zarządczej zapewniał w sposób racjonalny prawidłowość sporządzania sprawozdań w częściach 32 – Rolnictwo, 35 – Rynki rolne, 62 – Rybołówstwo oraz prawidłowość i rzetelność sporządzania sprawozdań w części 33 – Rozwój wsi – przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Ocena wykonania budżetu państwa w części 33 – Rozwój wsi została obniżona z uwagi na nieprawidłowość polegającą na nieefektywnym nadzorze Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi nad Agencją Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa i Krajowym Ośrodkiem Wsparcia Rolnictwa w zakresie realizacji planów finansowych tych agencji oraz Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa, wobec niepodejmowania działań w celu zapobieżenia dokonywania wydatków przez te agencje z przekroczeniem zakresu upoważnienia ustalonego w tych planach.

Ponadto stwierdzono nieprawidłowość w części 32 – Rolnictwo polegającą na wydatkowaniu w 2021 r. kwoty 70,1 tys. zł pomimo braku protokołu odbioru wykonanych prac, co było niezgodne z postanowieniami umowy zawartej z wykonawcą i wewnętrznymi przepisami obowiązującymi w MRiRW. Ponadto należy zauważyć, że wydatkowanie tej kwoty na opracowanie pisemnej analizy dotyczącej uwarunkowań prawnych opracowania projektu ustawy regulującej zasady funkcjonowania gospodarstw rodzinnych było nieefektywne, wobec niekontynuowania dalszych prac legislacyjnych w tym zakresie. Nieprawidłowość ta nie miała wpływu na ocenę wykonania budżetu państwa w części 32 – Rolnictwo.

³ W kontroli wykonania budżetu państwa w 2021 r. Najwyższa Izba Kontroli stosuje następujące oceny: pozytywna i negatywna. W przypadku gdy nie zostały spełnione kryteria ani dla oceny pozytywnej, ani dla negatywnej stosuje się ocenę w formie opisowej.

IV. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny cząstkowe⁴ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Dochody budżetowe

Opis stanu faktycznego

Zgodnie z założeniami przyjętymi do kontroli wykonania budżetu państwa w 2021 r., kontrola dochodów budżetowych w częściach: 32 – Rolnictwo, 33 – Rozwój wsi, 35 – Rynki rolne oraz 62 – Rybołówstwo została ograniczona do przeprowadzenia analizy porównawczej danych ujętych w rocznym sprawozdaniu budżetowym Rb-27 z wykonania planu dochodów budżetowych za 2021 r. z wynikami wykazanymi w sprawozdaniu za 2020 r.

Dochody w części 32 – Rolnictwo zrealizowano w kwocie 55 502,7 tys. zł i były wyższe o 12 655,7 zł, tj. o 29,5% od planu wynikającego z ustawy budżetowej na rok 2021 z dnia 20 stycznia 2021 r.⁵ (dalej: ustawa budżetowa na rok 2021) ustalonego w kwocie 42 847 tys. zł oraz wyższe o 9 321 tys. zł, tj. o 20,2% od poziomu wykonania dochodów w 2020 r. wynoszącego 46 181,7 tys. zł.

W tej części budżetowej źródłem dochodów w 2021 r. były głównie opłaty za czynności kontrolne wykonywane przez graniczne inspektoraty weterynarii, opłaty pobierane przez Krajową Stację Chemiczno-Rolniczą związane z agrochemiczną obsługą rolnictwa, opłaty pobierane przez Główny Inspektorat Ochrony Roślin i Nasiennictwa (dalej: GIORiN) za badania laboratoryjne, wpłaty z tytułu badania odmian i prowadzenia rejestru odmian pobierane przez Centralny Ośrodek Badania Odmian Roślin Uprawnych, wpływy z tytułu usług wykonywanych przez Laboratorium Oceny Mleka Krajowego Centrum Hodowli Zwierząt – Laboratorium Referencyjne w Parzniewie, wpływy z usług świadczonych dla podmiotów w zakresie badań laboratoryjnych roślin, produktów roślinnych i przedmiotów w kierunku obecności organizmów szkodliwych dla roślin, obecności modyfikacji genetycznych, wpływy z opłat za rejestrację środków ochrony roślin, wpływy z tytułu przeprowadzonych badań laboratoryjnych wynikających z art. 39 ustawy z dnia 21 grudnia 2000 r. o jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych⁶ oraz z tytułu najmu powierzchni w gmachu Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi pobierane przez dysponenta III stopnia w MRiRW.

Wyższe dochody w 2021 r. w porównaniu do wykonanych dochodów w 2020 r. uzyskały przede wszystkim:

- Krajowa Stacja Chemiczno-Rolnicza o 516,3 tys. zł tj. o 4,9% w związku z wyższymi wpływami z badań agrochemicznych z tytułu dodatkowych zadań wykonywanych przez okręgowe stacje chemiczno-rolnicze w ramach programu regeneracji środowiskowej gleb poprzez ich wapnowanie, zleconego do realizacji przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi;
- graniczne inspektoraty weterynarii o 1 885,2 tys. zł, tj. o 13% w związku z wyższymi wpływami z tytułu opłat pobieranych za przeprowadzone graniczne kontrole weterynaryjne;
- Główny Inspektorat Ochrony Roślin i Nasiennictwa o 6 164,7 tys. zł, tj. o 19 325,1% w związku z wyższymi wpływami uzyskanymi za usługi

⁴ Oceny cząstkowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena cząstkowa może być sformułowana, jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

⁵ Dz. U. poz. 190, ze zm.

⁶ Dz. U. z 2021 r. poz. 630, ze zm.

świadczone dla podmiotów w zakresie badań laboratoryjnych roślin, produktów roślinnych i przedmiotów w kierunku obecności organizmów szkodliwych dla roślin, obecności modyfikacji genetycznych. Zgodnie z obowiązującym od 18 kwietnia 2020 r. brzmieniem art. 61 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 13 lutego 2020 r. o Państwowej Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa⁷, laboratoria wojewódzkich inspektoratów ochrony roślin i nasiennictwa stały się laboratoriami Głównego Inspektoratu Ochrony Roślin i Nasiennictwa z dniem 1 stycznia 2021 r. W związku z przejęciem z dniem 1 stycznia 2021 r. oddziałów laboratoriów wojewódzkich zwiększyła się też liczba badań laboratoryjnych dokonywanych przez te laboratoria z kilkunastu do kilku tysięcy badań w ciągu roku, a co za tym idzie nastąpił wzrost dochodów (z 21,7 tys. zł w roku 2020 do 6 179,8 tys. zł w roku 2021) za te badania. Z tego też względu wzrosła kwota należności pozostałych do zapłaty z 154 tys. zł w roku 2020 do kwoty 618,9 tys. zł w tym zaległości 601,5 tys. zł w roku 2021.

Na koniec 2021 r., zgodnie z rocznym sprawozdaniem Rb-27 z wykonania planu dochodów budżetowych, w części 32 – Rolnictwo wystąpiły należności pozostałe do zapłaty w kwocie 3 102,9 tys. zł i były wyższe o 434,7 tys. zł, tj. o 16,3% od kwoty należności wykazanej na koniec 2020 r. (2 668,2 tys. zł).

Zaległości, według stanu na 31 grudnia 2021 r., w kwocie 3 054,2 tys. zł były wyższe o 625,8 tys. zł, tj. o 25,8% od zaległości odnotowanych na koniec 2020 r. (2 428,4 tys. zł). Zaległości te wynikały głównie ze sporu o zwrot wierzytelności pomiędzy Okręgową Stacją Chemiczno-Rolniczą w Poznaniu a firmą budowlaną, z tytułu badań laboratoryjnych wykonywanych w laboratoriach GIORiN, a także z odsetek naliczonych za nieterminowe regulowanie zapłaty oraz należności głównej z tytułu umów najmu powierzchni w budynku MRiRW.

Dochody w części 33 – Rozwój wsi zrealizowano w wysokości 630 484,1 tys. zł i były wyższe o 600 478,1 tys. zł, tj. o 2 001,2% od planu wynikającego z ustawy budżetowej na rok 2021 ustalonego w kwocie 30 006 tys. zł oraz wyższe o 133 871,6 tys. zł, tj. o 27% od wykonania dochodów w 2020 r. wynoszącego 496 612,5 tys. zł. Wyższe wykonanie dochodów w 2021 r. w stosunku do dochodów uzyskanych w 2020 r. było związane głównie z tytułu rozliczenia nadwyżki środków finansowych ustalonej na koniec 2020 r. przez Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (dalej: ARiMR) w kwocie wyższej o 217 447,2 tys. zł (w 2020 r. ARiMR nie dokonała wpłaty z tytułu nadwyżki środków finansowych).

W części tej nastąpiło również przekroczenie planowanych dochodów z tytułu nadwyżki środków finansowych Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa (dalej: Zasób WRSP) oraz uzyskano nieplanowane dochody z tytułu nadwyżki środków finansowych Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa w kwocie 165 662,5 tys. zł. Dochody z tytułu nadwyżki środków finansowych Zasobu WRSP wyniosły 188 709,3 tys. zł⁸ i były wyższe od planu dochodów (30 000 tys. zł) o 158 709,3 tys. zł, tj. o 529%.

⁷ Dz. U. z 2021 r. poz. 147.

⁸ Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa w czerwcu 2021 r. przekazał na rachunek dochodów Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi kwotę 168 709,3 tys. zł, z tytułu rozliczenia zobowiązania Zasobu WRSP wobec budżetu państwa za rok 2020, o którym mowa w art. 20 ust. 5c ustawy z dnia 19 października 1991 r. o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa (Dz. U. z 2022 r. poz. 514). Kwota przekazanych środków stanowi różnicę pomiędzy nadwyżką środków finansowych Zasobu WRSP za 2020 r. w wysokości 188 709,3 tys. zł, ustaloną na podstawie rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 8 września 2017 r. w sprawie szczegółowych zasad gospodarki finansowej Zasobu Własności Rolnej Skarbu

Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi w sprawie przyczyn przekroczenia planowanych dochodów z tytułu nadwyżki środków finansowych KOWR i Zasobu WRSP, wyjaśnił m.in., że „(...) Wypracowanie nadwyżek środków finansowych przez KOWR/ZWRSP nie jest zadaniem powierzonym KOWR, a jedynie stanowi dodatnią różnicę pomiędzy planowanymi wpływami a wydatkami planowanymi w wysokości zapewniającej prawidłową realizację powierzonych zadań. Na wysokość nadwyżki środków finansowych ZWRSP przekazywanej na dochodu budżetu państwa w szczególności wpływ mają uzyskane wyższe niż planowane wpływy i niższe niż planowane wydatki. Nawet niewielkie odchylenia od planu finansowego ZWRSP z uwagi na wysokobudżetowy charakter planu finansowego ZWRSP powoduje odchylenie wygenerowanej nadwyżki środków finansowych względem planu finansowego o tysiące procent. Minimalizacja odchyleń od planu finansowego w pozycjach dotyczących wpływów i wydatków, jest utrudniona z uwagi na to, że gospodarowanie Zasobem WRSP jest bardzo podatne na uwarunkowania zewnętrzne (zainteresowanie ewentualnych nabywców oferowanymi gruntami ZWRSP, poziomem spłacalności zaciągniętych zobowiązań przez kontrahentów (np. z tytułu dzierżawy gruntów ZWRSP), zainteresowaniem nabycia gruntów do stref ekonomicznych, ilością transakcji kupna-sprzedaży na rynku nieruchomości rolnych, którymi będzie zainteresowany KOWR w ramach ustawy o kształtowaniu ustroju rolnego, możliwości wyłonienia wykonawców do realizacji remontów na mieniu ZWRSP i inne)”.

Należy zauważyć, że w związku z utrzymującą się od 2016 r. tendencją realizowania dochodów budżetowych z tytułu nadwyżki środków finansowych Zasobu WRSP w kwotach istotnie wyższych od dochodów prognozowanych w ustawach budżetowych na kolejne lata – w Informacji o wynikach kontroli „Wykonanie budżetu państwa w 2018 r. w częściach 32 – Rolnictwa, 33 – Rozwój wsi, 35 – Rynki rolne”⁹, a także w Informacji o wynikach kontroli „Wykonanie budżetu państwa w 2019 r. w częściach 32 – Rolnictwa, 33 – Rozwój wsi, 35 – Rynki rolne”¹⁰, Najwyższa Izba Kontroli skierowała uwagi do Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi o zwiększenie nadzoru nad KOWR w celu zapewnienia właściwego planowania tych dochodów.

W ramach nadzoru Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi wnosił do KOWR o właściwe planowanie nadwyżki budżetowej, m.in. wystosował pismo z dnia 12 lutego 2021 r. Działania powyższe nie przyniosły jednak rezultatu.

W sprawie przyczyn niedokonania zmiany planu finansowego w zakresie dochodów z tytułu nadwyżki środków finansowych Zasobu WRSP w drodze nowelizacji ustawy budżetowej na rok 2021, Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi wyjaśnił, że „Ministerstwo Finansów nie występowało z prośbą o informację w zakresie zmiany planu dochodów w roku 2021 r., pomimo, że posiadało aktualne informacje o realizacji dochodów budżetowych, w tym uzyskanych przez ww. podmioty na podstawie sprawozdań miesięcznych Rb-27 - Sprawozdanie z wykonania planu dochodów budżetowych”.

Zdaniem NIK, Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi, jako sprawujący nadzór nad KOWR powinien wystąpić do Ministra Finansów¹¹ o zmianę planu w ww. zakresie w ustawie

Państwa (Dz. U. 2017 poz. 1746, ze zm.), a środkami przekazanymi w 2020 r. w formie zaliczek w wysokości 20 000 tys. zł.

⁹ KRR.430.001.2019 Nr ewid. 67/2019/P/19/001/KRR opublikowana na stronie internetowej www.nik.gov.pl.

¹⁰ KRR.430.001.2020 Nr ewid. 101/2020/P/20/001/KRR opublikowana na stronie internetowej www.nik.gov.pl.

¹¹ Ilekroć w niniejszym wystąpieniu jest mowa o Ministrze Finansów należy przez to rozumieć ministra właściwego do spraw: budżetu, finansów publicznych i instytucji finansowych, którego funkcję w roku 2020 i 2021 sprawował odpowiednio: Minister Finansów (od 15 listopada 2019 r. do 6 października 2020 r. oraz od 26 października 2021 r.) oraz Minister Finansów, Funduszy i Polityki Regionalnej (od 6 października 2020 r. do 25 października 2021 r.).

budżetowej na rok 2021. Zauważyć należy, że w 2020 r. przekroczenia planowanych dochodów z ww. tytułu nie nastąpiły wobec zwiększenia prognozowanych dochodów w drodze nowelizacji ustawy budżetowej na rok 2020¹².

Na koniec 2021 r., zgodnie z rocznym sprawozdaniem Rb-27 z wykonania planu dochodów budżetowych, w części 33 – Rozwój wsi wystąpiły należności pozostałe do zapłaty (wszystkie zaległe) w kwocie 2,1 tys. zł i były niższe o 17,1 tys. zł, tj. o 89,1% od należności/zaległości odnotowanych na koniec 2020 r. (19,2 tys. zł).

Kwoty ujemne dochodów wykazane w rocznym sprawozdaniu Rb-27 z wykonania planu dochodów budżetowych w części 33 – Rozwój wsi, w łącznej wysokości 274,2 tys. zł dotyczyły zwrotu na rzecz fundacji FAPA¹³ środków części dotacji w wysokości 209,9 tys. zł wraz z odsetkami – 61,2 tys. zł oraz kosztów postępowania sądowego – 3,1 tys. zł. Dotacja została udzielona FAPA w 2015 r. w wysokości 2 287,6 tys. zł. Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi w dniu 29 marca 2019 r. wydał decyzję o zwrocie kwoty 211,2 tys. zł do budżetu państwa przez FAPA, z tytułu wykorzystania części dotacji udzielonej w 2015 r. niezgodnie z przeznaczeniem. Po ponownym rozpatrzeniu sprawy, Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi decyzją z dnia 12 czerwca 2019 r. utrzymał w mocy decyzję o zwrocie przez ww. fundację kwoty 211,2 tys. zł. FAPA, w dniu 16 lipca 2019 r. powyższą decyzję zaskarżyła do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie. Wyrokiem z 22 września 2020 r. Wojewódzki Sąd Administracyjny w Warszawie uchylił decyzję Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 12 czerwca 2019 r. W związku z orzeczeniem, Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi w dniu 18 lutego 2021 r. wydał decyzję uznającą, że kwota 209,9 tys. zł nie była wykorzystana niezgodnie z przeznaczeniem i dokonał zwrotu na rzecz FAPA.

Dochody w części 35 – Rynki rolne zrealizowano w kwocie 667,6 tys. zł i były wyższe o 251,6 tys. zł, tj. o 60,5% od planu wynikającego z ustawy budżetowej na rok 2021 ustalonego w wysokości 416 tys. zł. Dochody zrealizowane w części 35 – Rynki rolne w 2021 r. były wyższe o 297,1 tys. zł, tj. o 80,2% od zrealizowanych dochodów w 2020 r. (370,5 tys. zł).

Dochody w tej części budżetowej w 2021 r. zostały zrealizowane głównie przez Główny Inspektorat Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych (dalej: GIJHAR-S) w wysokości 662,5 tys. zł, tj. były wyższe o 249,5 tys. zł, tj. o 60,4% od zaplanowanych (413 tys. zł) i dotyczyły m.in. opłat za egzaminy kwalifikacyjne na rzeczoznawcę i na inspektora rolnictwa ekologicznego oraz za czynności związane z poświadczaniem certyfikatów na mleko, opłat za przeprowadzone badania laboratoryjne oceny jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych, a także kar wymierzonych jednostkom certyfikującym. Wyższe od planowanych na 2021 r. dochody dotyczyły przede wszystkim opłat za przeprowadzone badania laboratoryjne wynikające z art. 39 ustawy z dnia 21 grudnia 2000 r. o jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych¹⁴ i wyniosły 465,2 tys. zł. Dochody te zrealizowano w kwocie o 190,2 tys. zł wyższej (o 69,2%) od zaplanowanej (275 tys. zł). Powyższe opłaty wnoszone były przez przedsiębiorców za przeprowadzone badania laboratoryjne próbek, jeżeli w wyniku kontroli stwierdzono, że artykuły rolno-spożywcze nie odpowiadają wymaganiom w zakresie jakości handlowej wynikającym z przepisów o jakości handlowej lub wymaganiom dodatkowym zadeklarowanym przez producenta. Wykonanie dochodów z tytułu badań laboratoryjnych w kwocie wyższej od zaplanowanej wynikało m.in. z faktu przeprowadzenia kontroli w podmiotach, które

¹² Ustawa z dnia 28 października 2020 r. o zmianie ustawy budżetowej na rok 2020 (Dz. U. poz. 1919).

¹³ Fundacja Programów Pomocy dla Rolnictwa FAPA.

¹⁴ Dz. U. z 2021 r. poz. 630, ze zm.

dotychczas nie były kontrolowane (np. prowadzące działalność w ramach rolniczego handlu detalicznego), a także objęcie kontrolą nowych produktów (nowy asortyment, produktu z oznaczeniem „Produkt polski”). Ponadto, od 2021 r. nastąpiły zmiany w przepisach ustawy o jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych, w wyniku których rozszerzono zakres czynności kontrolnych o kontrolę graniczną. Zgodnie z art. 39 tej ustawy, przedsiębiorcy byli obowiązani wnieść opłaty za czynności przeprowadzone w ramach kontroli granicznej jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych.

Na koniec 2021 r., zgodnie z rocznym sprawozdaniem Rb-27 z wykonania planu dochodów budżetowych, w części 35 – Rynki rolne wystąpiły należności pozostałe do zapłaty w kwocie 124,1 tys. zł, a zaległości wyniosły 122,7 tys. zł. Należności były niższe 1,7 tys. zł, tj. o 1,4%, a zaległości niższe o 3,1 tys. zł, tj. o 2,5% od wykazanych na koniec 2020 r. w równej kwocie 125,8 tys. zł. Należności i zaległości dotyczyły głównie nieuregulowanych opłat za badania laboratoryjne artykułów rolno-spożywczych, przeprowadzonych przez GIJHAR-S stosownie do art. 31 i art. 39 ustawy z dnia 21 grudnia 2000 r. o jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych.

Dochody w części 62 – Rybołówstwo zrealizowano w kwocie 5 564,6 tys. zł i były wyższe o 3 874,6 tys. zł, tj. o 229,3% od planu wynikającego z ustawy budżetowej na rok 2021 ustalonego w wysokości 1 690 tys. zł. Dochody zrealizowane w części 62 – Rybołówstwo w 2021 r. były niższe o 324,7 tys. zł, tj. o 5,5% od zrealizowanych w 2020 r. (5 889,3 tys. zł). Wyższe wykonanie dochodów w 2021 r. w stosunku do zaplanowanych było związane z nieplanowanymi wpływami przekazanymi przez ARiMR z tytułu zwrotu lub odzyskania płatności od beneficjentów Programu Operacyjnego „Zrównoważony rozwój sektora rybołówstwa oraz nadbrzeżnych obszarów rybackich na lata 2007–2013” (dalej: PO RYBY 2007–2013) oraz Programu Operacyjnego „Rybnictwo i Morze na lata 2014–2020” (dalej: PO RYBY 2014–2020). Dochody te wyniosły w 2021 r. 3 930,1 tys. zł.

Ponadto źródłem dochodów w tej części były dochody uzyskane przez Główny Inspektorat Rybołówstwa Morskiego z tytułu różnych opłat, w tym opłat za: połowy rekreacyjne, wydane dzienniki połowowe, dokumenty sprzedaży oraz wpłaty z tytułu kosztów upomnień od wydanych decyzji.

Na koniec 2021 r., zgodnie z rocznym sprawozdaniem Rb-27 z wykonania planu dochodów budżetowych, w części 62 – Rybołówstwo wystąpiły należności pozostałe do zapłaty w kwocie 268,1 tys. zł, a zaległości wyniosły 258,2 tys. zł i były one niższe o 53 tys. zł, tj. o 16,5% oraz niższe o 28,6 tys. zł, tj. o 10% od wykazanych na koniec 2020 r. należności w kwocie 321,1 tys. zł oraz zaległości w kwocie 286,8 tys. zł. Należności w tej części budżetowej dotyczyły głównie kar pieniężnych wymierzonych przez Głównego Inspektora Rybołówstwa Morskiego wobec osób fizycznych za naruszenie przepisów ustawy z dnia 19 grudnia 2014 r. o rybołówstwie morskim¹⁵.

(akta kontroli str. 371-391, 5116-5142, 5393-5417, 6168-6223)

¹⁵ Dz. U. z 2022 r. poz. 540.

2. Wydatki

2.1 Wydatki budżetu państwa

Opis stanu
faktycznego

W ustawie budżetowej na rok 2021 w częściach, których dysponentem był Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi zaplanowano wydatki w łącznej kwocie 5 258 489 tys. zł, z tego w:

- części 32 – Rolnictwo w kwocie 1 352 185 tys. zł,
- części 33 – Rozwój wsi w kwocie 3 764 132 tys. zł,
- części 35 – Rynki rolne w kwocie 43 019 tys. zł,
- części 62 – Rybołówstwo w kwocie 99 153 tys. zł.

W związku z wejściem w życie z dniem 22 października 2021 r. ustawy z dnia 1 października 2021 r. o zmianie ustawy budżetowej na rok 2021¹⁶ zwiększony został plan wydatków w stosunku do zaplanowanych wydatków w ujętych w ustawie budżetowej na rok 2021 z dnia 20 stycznia 2021 r. o kwotę 296 836 tys. zł do łącznej kwoty 5 555 325 tys. zł, z tego w części:

- części 32 – Rolnictwo do kwoty 1 374 981 tys. zł, tj. o 22 796 tys. zł (o 1,7%),
- części 33 – Rozwój wsi kwoty do 4 034 920 tys. zł, tj. o 270 788 tys. zł (o 7,2%),
- części 35 – Rynki rolne do kwoty 44 635 tys. zł, tj. o 1 616 tys. zł (o 3,8%),
- części 62 – Rybołówstwo kwoty 100 789 tys. zł, tj. 1 636 tys. zł więcej o 1,6%.

Środki przyznane w drodze nowelizacji ustawy budżetowej na rok 2021 były przeznaczone w szczególności na zwiększenie dotacji celowej dla ARiMR na realizację zadań statutowych w kwocie 170 000 tys. zł z przeznaczeniem na pomoc finansową na wyrównanie kwoty obniżonego dochodu uzyskanego przez producenta ze sprzedaży świń utrzymywanych na obszarze objętym restrykcjami, w związku ze zwalczaniem afrykańskiego pomoru świń od IV kwartału 2020 r. – zwiększenie o 100 000 tys. zł dopłaty krajowe do materiału siewnego zwiększenie o – 70 000 tys. zł, dotację celową dla ARiMR na inwestycje i zakupy inwestycyjne w kwocie 60 000 tys. zł; dotację celową na realizację wydatków majątkowych przez jednostki doradztwa rolniczego w kwocie 40 000 tys. zł z przeznaczeniem na inwestycje i zakupy inwestycyjne; dotację celową dla instytutów badawczych w kwocie 10 000 tys. zł z przeznaczeniem na realizację zadań zleconych przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi; dotację celową na realizację systemu zbierania i wykorzystywania danych rachunkowych z gospodarstw rolnych (FADN) w kwocie 3 000 tys. zł. przez Instytutu Ekonomiki Rolnictwa i Instytut Gospodarki Żywnościowej – Państwowy Instytut Badawczy. Z powyższej kwoty środki w wysokości 2 003,2 tys. zł zostały ujęte w rozporządzeniu Rady Ministrów w sprawie wydatków budżetu państwa, które w roku 2021 nie wygasają z upływem roku budżetowego.

W 2021 r. kwoty planowanych wydatków ujęte w ustawie budżetowej na rok 2021 zostały zwiększone ze środków pochodzących z rezerw celowych oraz rezerwy ogólnej, a także w drodze przeniesienia planowanych wydatków między częściami przez Prezesa Rady Ministrów oraz Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Środki z rezerwy ogólnej w kwocie 7 227 tys. zł przeznaczone zostały dla części 32 – Rolnictwo – 6 000 tys. zł oraz 33 – Rozwój wsi – 1 227 tys. zł.

Zwiększenie planu wydatków po zmianach, w drodze przeniesienia środków z rezerw celowych ujętych w części 83 – Rezerwy celowe budżetu państwa, wyniosło 2 263 103,3 tys. zł i dotyczyło:

- części 32 – Rolnictwo o 525 045,4 tys. zł,

¹⁶ Dz. U. poz. 1900.

- części 33 – Rozwój wsi o 1 709 005 tys. zł,
- części 62 – Rybołówstwo o 29 052,9 tys. zł.

Na podstawie rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 9 września 2021 r. w sprawie przeniesienia planowanych wydatków budżetowych, w tym wynagrodzeń określonych w ustawie budżetowej na rok 2021¹⁷ przeniesiono planowane wydatki z części 34 – Rozwój regionalny do części 33 – Rozwój wsi w kwocie 222 tys. zł.

Na podstawie decyzji Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 28 września 2021 r. oraz z dnia 5 listopada 2021 r. przeniesiono planowane wydatki budżetowe z części 32 – Rolnictwo do części 33 – Rozwój wsi w kwocie 100 tys. zł oraz z części 35 – Rynki rolne do części 32 – Rolnictwo w kwocie 2 tys. zł.

Ponadto, na polecenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 23 grudnia 2021 r. wydanego na podstawie art. 15zi pkt 6 ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych¹⁸, w związku z art. 69 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 31 marca 2020 r. o zmianie ustawy o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych¹⁹, Minister Finansów decyzją z dnia 29 grudnia 2021 r. zmniejszył plan wydatków w części 32 – Rolnictwo o 3 026,9 tys. zł, w części 33 – Rozwój wsi o 30 818,2 tys. zł²⁰ oraz w części 62 – Rybołówstwo o 10 tys. zł i przesunął ww. planowane wydatki do poz. 73 rezerwy celowej pn.: „Rezerwa celowa na wpłatę do Funduszu Przeciwdziałania COVID-19”.

Plan wydatków po zmianach ustalony został w łącznej kwocie 7 792 022,2 tys. zł, z tego w:

- części 32 – Rolnictwo – 1 902 901,4 tys. zł,
- części 33 – Rozwój wsi – 5 714 655,9 tys. zł,
- części 35 – Rynki rolne – 44 633 tys. zł,
- części 62 – Rybołówstwo – 129 831,9 tys. zł.

Szczegółowym badaniem objęto zwiększenia planu wydatków dokonane środkami z rezerwy ogólnej na łączną kwotę 7 227 tys. zł (100% zwiększenia), przyznane na podstawie zarządzeń Prezesa Rady Ministrów oraz decyzji Ministra Finansów Funduszy i Polityki Regionalnej, tj.:

- zarządzenia Prezesa Rady Ministrów nr 107 z dnia 13 lipca 2021 r. w sprawie przyznania Ministrowi Rolnictwa i Rozwoju Wsi, z ogólnej rezerwy budżetowej, środków finansowych z przeznaczeniem na realizację wydatków bieżących z tytułu działań informacyjno-promocyjnych w zakresie kampanii promocyjnej dotyczącej programów rozwoju wsi (zadanie: „działania promocyjne”) oraz decyzji z dnia 26 lipca 2021 r. Ministra Finansów, Funduszy i Polityki Regionalnej – zwiększono plan wydatków w części 32 – Rolnictwo o kwotę 6 000 tys. zł, z przeznaczeniem dla dysponenta III stopnia MRiRW. Z przyznanej kwoty wykorzystano 4 414,4 tys. zł (tj. 73,6%) na realizację działań informacyjno-promocyjnych w zakresie kampanii promocyjnej dotyczącej programów rozwoju

¹⁷ Dz. U. poz. 1664.

¹⁸ Dz. U. poz. 1842, ze zm.

¹⁹ Dz. U. poz. 568, ze zm.

²⁰ W ramach kwoty 38 818,2 tys. zł zmniejszającej plan wydatków w części 33 – Rozwój wsi, kwota 14 000 tys. zł pochodziła z poz. 70 rezerw celowych (część 83).

wsí. Niepełne wykorzystanie środków z tej rezerwy spowodowane było m.in. krótkim okresem na realizację wydatków (druga połowa 2021 r.) oraz unieważnieniem postępowań o udzielenie zamówienia publicznego. Niewykorzystana kwota 1 585,6 tys. zł została ujęta w wydatkach, które w roku 2021 nie wygasają z upływem roku budżetowego;

- zarządzenia Prezesa Rady Ministrów nr 111 z dnia 15 lipca 2021 r. w sprawie przyznania Ministrowi Rolnictwa i Rozwoju Wsi, z rezerwy ogólnej, środków finansowych z przeznaczeniem na realizację inwestycji w Śląskim Ośrodku Doradztwa Rolniczego w Częstochowie w 2021 r. oraz decyzji z dnia 26 lipca 2021 r. Ministra Finansów Funduszy i Polityki Regionalnej zwiększono plan wydatków w części 33 – Rozwój wsi z przeznaczeniem na dotację celową na wydatki majątkowe w kwocie 1 227 tys. zł. Z przyznanej kwoty wykorzystano 638,5 tys. zł (tj. 52%) na realizację inwestycji w Śląskim Ośrodku Doradztwa Rolniczego w Częstochowie w 2021 r. Niepełne wykorzystanie środków z rezerwy spowodowane było m.in. faktem dokonania wyboru wykonawcy w drodze postępowania o zamówienie publiczne w IV kwartale 2021 r. i niewykonaniem zadania inwestycyjnego w 2021 r. Niewykorzystana kwota 588,5 tys. zł została ujęta w wydatkach, które w roku 2021 nie wygasają z upływem roku budżetowego.

Po prawidłowym dokonaniu zmian w planie wydatków, wynikających z decyzji Ministra Finansów Funduszy i Polityki Regionalnej, powyższe środki rezerwy ogólnej zostały wykorzystane zgodnie z przeznaczeniem.

Z przyznanych środków z rezerw celowych w kwocie 2 249 103,3 tys. zł (po uwzględnieniu zmniejszenia przyznanych MRiRW środków z rezerw celowych w kwocie 14 000 tys. zł dokonanego decyzją Ministra Finansów z dnia 29 grudnia 2021 r. w części 33 – Rozwój wsi) wykorzystano 1 880 998,4 tys. zł, tj. 83,6%, z tego w:

- części 32 – Rolnictwo – 173 757,1 tys. zł (33,1% kwoty przyznanych rezerw celowych w wysokości 525 045,4 tys. zł),
- części 33 – Rozwój wsi – 1 687 302,2 tys. zł (99,5% kwoty przyznanych rezerw celowych w wysokości 1 695 000 tys. zł),
- części 62 – Rybołówstwo – 19 939,1 tys. zł (68,6% kwoty przyznanych rezerw celowych w wysokości 29 052,9 tys. zł).

W części 35 – Rynki rolne nie zwiększono planu wydatków o środki finansowe pochodzące z rezerw celowych.

Szczegółowym badaniem u dysponenta części objęto próbę trzech decyzji w sprawie zmian w budżecie państwa w 2021 r. przyznających środki finansowe z rezerw celowych w:

- części 32 – Rolnictwo w kwocie 500 000 tys. zł przyznane na podstawie decyzji Ministra Finansów, Funduszy i Polityki Regionalnej z dnia 28 września 2021 r. (poz. 36 rezerw celowych) na sfinansowanie dopłat do ubezpieczeń upraw rolnych i zwierząt gospodarskich), tj. 95,2% łącznej kwoty zwiększającej plan wydatków środkami z rezerw celowych w tej części. Z rezerwy tej wydatkowano 149 505,9 tys. zł, tj. 29,9% przyznanej kwoty. Niskie wykonanie wydatków wynikało z faktu podpisania z końcem września 2021 r. aneksów do umów z zakładami ubezpieczeń, zwiększających wysokość środków na dopłaty ubezpieczeń. W IV kwartale 2021 r. producenci rolni byli mniej zainteresowani ubezpieczeniem upraw rolnych i zwierząt gospodarskich niż w trzech poprzednich

kwartałach 2021 r. W związku z mniejszym niż oczekiwano zainteresowaniem producentów rolnych ubezpieczeniem upraw rolnych i zwierząt gospodarskich, w listopadzie i grudniu 2021 r. zostały podpisane kolejne aneksy do umów z zakładami ubezpieczeń zmniejszające łączną wielkość limitu określoną w umowach do kwoty 582 447 tys. zł,

- części 33 – Rozwój wsi w kwocie 136 000 tys. zł przyznanej na podstawie decyzji Ministra Finansów, Funduszy i Polityki Regionalnej z dnia 24 czerwca 2021 r. oraz na podstawie decyzji Ministra Finansów z dnia 29 grudnia 2021 r. (poz. 70 rezerw celowych) na realizację przez Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa pomocy finansowej dla producentów rolnych, w których gospodarstwach rolnych wystąpiły szkody w uprawach rolnych spowodowane wystąpieniem w 2020 r. suszy, gradu, deszczu nawalnego, ujemnych skutków przezimowania, przymrozków wiosennych, powodzi, huraganu, pioruna, obsunięcia się ziemi lub lawiny w rozumieniu przepisów o ubezpieczeniach upraw rolnych i zwierząt gospodarskich), tj. 8% łącznej kwoty zwiększającej plan wydatków środkami z rezerw celowych w tej części. Z rezerwy tej wydatkowano 128 308,8 tys. zł, tj. 94,3% przyznanej kwoty;
- części 62 – Rybołówstwo w kwocie 22 865 tys. zł przyznanej na podstawie decyzji Ministra Finansów z dnia 7 października 2021 r. (poz. 8 rezerw celowych, środki przyznano na współfinansowania krajowe dla beneficjentów realizujących projekty w ramach Programu Operacyjnego „Rybacko i Morze” na lata 2014–2020” dla jednostki realizującej płatności – Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa), tj. 78,7% łącznej kwoty zwiększającej plan wydatków środkami z rezerw celowych w tej części. Z rezerwy tej wydatkowano 13 887,4 tys. zł, tj. 60,7% przyznanej kwoty. Niepełne wykorzystanie środków finansowych spowodowane było niższym zapotrzebowaniem przez ARiMR na środki na realizację płatności na rzecz beneficjentów Programu Operacyjnego „Rybacko i Morze 2014–2020” niż zakładane w prognozach i harmonogramie płatności.

Doboru próby dokonano w sposób celowy ze względu na najwyższe kwoty przyznanych środków z rezerw celowych, a także uwzględniając założenia wynikające z kontroli wykonania budżetu państwa w 2021 r.

Niewykorzystane środki z rezerw celowych w części 32 – Rozwój wsi w kwocie 350 494,1 tys. zł, w części 33 – Rozwój wsi w kwocie 7 691,2 tys. zł oraz w części 62 – Rybołówstwo w kwocie 8 977,6 tys. zł zostały terminowo zwrócone na rachunek Ministra Finansów.

Powyższe zwiększenia planowanych wydatków z rezerw celowych w częściach 32 – Rolnictwo, 33 – Rozwój wsi, 35 – Rynki rolne oraz 62 – Rybołówstwo wynikały z potrzeb jednostek. Po prawidłowym dokonaniu zmian w planie wydatków, wynikających z decyzji Ministra Finansów, dysponent części wykorzystał środki rezerw celowych zgodnie z przeznaczeniem.

W ramach planu wydatków po zmianach dysponenta III stopnia w MRiRW szczegółowym badaniem objęto próbę dwóch decyzji Ministra Finansów w sprawie zmian w budżecie państwa w 2021 r. przyznających środki z rezerw celowych w:

- części 32 – Rolnictwo (poz. 21 rezerw celowych, decyzja Ministra Finansów, Funduszy i Polityki Regionalnej z dnia 8 kwietnia 2021 r.) na sfinansowanie wynagrodzenia oraz ekwiwalentu za niewykorzystany urlop wypoczynkowy wraz z pochodnymi dla Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi odwołanego z dniem 6 października 2020 r., w wysokości 73,7 tys. zł – środki zostały wykorzystane

w 100%; badana próba stanowiła 5,8% łącznej kwoty zwiększeń z rezerw celowych w tej części dla dysponenta III stopnia w MRiRW (1 272 tys. zł);

- części 62 – Rybołówstwo (poz. 8 rezerw celowych, decyzja Ministra Finansów, Funduszy i Polityki Regionalnej z dnia 18 czerwca 2021 r.) na sfinalizowanie wynagrodzeń dla pracowników realizujących zadania w ramach Programu Operacyjnego „Rybnactwo i Morze na lata 2014-2020” w wysokości 3 354 tys. zł – środki zostały wykorzystane w 100%, a badana próba stanowiła 59,7% łącznej kwoty zwiększeń z rezerw celowych w tej części dla dysponenta III stopnia w MRiRW (5 613,3 tys. zł).

Doboru próby dokonano w sposób celowy ze względu na najwyższe kwoty przyznanych środków z rezerw celowych, a także uwzględniając założenia wynikające z kontroli wykonania budżetu państwa w 2021 r.

Po prawidłowym wprowadzeniu zmian w planie finansowym wydatków, powyższe środki zostały wydatkowane przez dysponenta III stopnia MRiRW zgodnie z przeznaczeniem.

(akta kontroli str. 1697-1948, 2684-2895, 3944-4073, 4091-4098, 5853-5871, 5903-6088)

W związku z nadmiarem środków posiadanych przez jednostki realizujące wydatki budżetowe (m.in. na skutek niezrealizowania części zadań w 2021 r. i uzyskania oszczędności), Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi, na podstawie art. 177 ust. 1 pkt 2 i 3 oraz ust. 3 pkt 2 ufp, wydał w 2021 r. osiem decyzji o blokowaniu planowanych wydatków budżetowych na kwotę ogółem 43 440,5 tys. zł, z tego w:

- części 32 – Rolnictwo na kwotę 3 998,9 tys. zł,
- części 33 – Rozwój wsi na kwotę 30 818,2 tys. zł,
- części 62 – Rybołówstwo na kwotę 8 623,4 tys. zł.

W części 35 – Rynki rolne nie dokonywano blokowania planowanych wydatków.

W 2021 r. nie wystąpiły przypadki blokowania planowanych wydatków w związku ze stwierdzoną niegospodarnością (art. 177 ust. 1 pkt 1 ufp).

Prawidłowość blokowania planowanych wydatków skontrolowano, uwzględniając decyzje wybrane w sposób celowy, z uwagi na najwyższą kwotę środków, tj. w:

- części 32 – Rolnictwo – decyzja Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 13 grudnia 2021 r., na podstawie której zablokowana została planowana kwota wydatków w wysokości 3 000 tys. zł (tj. 75% łącznej kwoty blokowanych planowanych wydatków w tej części). Blokowanie planowanych wydatków dotyczyło niewykorzystanej dotacji celowej zaplanowanej na finansowanie kosztów realizacji inwestycji i zakupów inwestycyjnych przez Narodowy Instytut Kultury i Dziedzictwa Wsi;
- części 33 – Rozwój wsi – decyzja Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 27 grudnia 2021 r., na podstawie której zablokowana została planowana kwota wydatków w wysokości 16 801 tys. zł (tj. 54,5% łącznej kwoty blokowanych planowanych wydatków w tej części). Blokowanie planowanych wydatków dotyczyło niewykorzystanej dotacji podmiotowej przez Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa;
- części 62 – Rybołówstwo – decyzja Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 30 grudnia 2021 r., na podstawie której zablokowana została planowana kwota wydatków w wysokości 8 613,4 tys. zł (tj. 99,9% łącznej kwoty blokowanych planowanych wydatków w tej części). Blokowanie planowanych wydatków dotyczyło niewykorzystanej dotacji celowej na realizację „Programu Operacyjnego Rybnactwo i Morze 2014–2020”.

Blokowanie planowanych wydatków przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi było zgodne z przepisami ufp i nastąpiło niezwłocznie po otrzymaniu wniosków od jednostek otrzymujących środki budżetowe.

W 2021 r. dokonywane były zmiany w planie wydatków majątkowych stosownie do art. 171 ust 3 i 4 ufp. Powyższe zmiany wynikały z uzasadnionych wniosków jednostek podległych i nadzorowanych. W 2021 r. Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi 58 razy wystąpił z wnioskami do Ministra Finansów o wyrażenie zgody na zmniejszenie lub zwiększenie wydatków majątkowych, których kwota jednorazowo przewyższała 100 tys. zł lub wydatków na inwestycje budowlane w ramach budżetu państwa na łączną kwotę 25 455,1 tys. zł, z tego Minister Finansów wyraził zgodę na przeniesienie wydatków majątkowych w 57 przypadkach na łączną kwotę 25 295,1 tys. zł. Wszystkie uzyskane zgody Ministra Finansów zostały w pełni wykorzystane i dokonano stosownych zmian w planie wydatków budżetowych na rok 2021.

(akta kontroli str. 392-468, 2896-3310, 5521-5524)

Wydatki w części 32 – Rolnictwo zostały zrealizowane w wysokości 1 844 645,3 tys. zł, co stanowiło 96,9% planu po zmianach. W kwocie tej uwzględniono wydatki, które nie wygasły w roku budżetowym 2021 w wysokości 328 218,5 tys. zł²¹. Wydatki w części 32 – Rolnictwo były wyższe o 621 088,8 tys. zł, tj. o 50,8% od zrealizowanych wydatków w 2020 r. (1 223 556,5 tys. zł) m.in. z uwagi na wyższe zrealizowane wydatki w 2021 r. w kwocie 867 058,9 tys. zł na dopłaty do ubezpieczeń upraw rolnych i zwierząt gospodarskich o kwotę 523 384,3 tys. zł, tj. o 152,3% w stosunku do wydatków zrealizowanych w 2020 r. (343 674,6 tys. zł). W tej części budżetowej realizowane były w szczególności wydatki w ramach dotacji podmiotowych, celowych oraz przedmiotowych na: dopłaty do ubezpieczenia upraw rolnych i zwierząt gospodarskich realizowanych przez zakłady ubezpieczeń, postęp biologiczny w produkcji zwierzęcej i w produkcji roślinnej, na dofinansowanie działalności agencji wykonawczej – Centralnego Ośrodka Badania Odmian Roślin Uprawnych w Słupi Wielkiej, a także na działalność statutową państwowych jednostek budżetowych, tj. dla dysponenta III stopnia w MRiRW, Głównego Inspektoratu Weterynarii, ośmiu granicznych inspektoratów weterynarii, Głównego Inspektoratu Ochrony Roślin i Nasiennictwa, Krajowego Centrum Hodowli Zwierząt, Krajowej Stacji Chemiczno-Rolniczej, 59 zawodowych szkół rolniczych, Krajowego Centrum Edukacji Rolniczej w Brwinowie. Łącznie w tej części funkcjonowało 90 państwowych jednostek budżetowych i jedna agencja wykonawcza.

U dysponenta części 32 – Rolnictwo kontrolą objęto udzielenie i rozliczenie dotacji celowej na łączną kwotę 549 505,9 tys. zł, co stanowiło 61,1% kwoty planu wydatków po zmianach (900 000 tys. zł) oraz 47,4% zrealizowanych dotacji w tej części budżetowej (1 159 304,8 tys. zł²²) na dopłaty do ubezpieczenia upraw rolnych i zwierząt gospodarskich. Dotacja została przekazana na podstawie umów zawartych przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w grudniu 2020 r. z siedmioma zakładami ubezpieczeń, zgodnie z art. 9 ustawy z dnia 7 lipca 2005 r. o ubezpieczeniach upraw rolnych i zwierząt gospodarskich²³. W umowach tych określono limit dopłat w łączną kwotę 390 000 tys. zł, a po zwiększeniu wydatków budżetu państwa na ten cel o 500 000 tys. zł podpisane zostały aneksy do umów zwiększające kwotę limitu określoną w umowach do kwoty 847 000 tys. zł.

²¹ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 21 grudnia 2021 r. w sprawie wydatków budżetu państwa, które w roku 2021 nie wygasają z upływem roku budżetowego (Dz. U. poz. 407).

²² Łącznie z wydatkami, które nie wygasły wraz rokiem budżetowym 2021 oraz dotacjami celowymi na wydatki majątkowe.

²³ Dz. U. z 2019 r. poz. 477.

Dyrektor Departamentu Budżetu MRiRW podała, że „(...) ze względu na termin podpisania aneksów z zakładami ubezpieczeń, zwiększających wysokość środków na dopłaty (koniec września 2021 r.) oraz mniejsze niż oczekiwano zainteresowanie producentów rolnych ubezpieczeniem upraw rolnych i zwierząt gospodarskich, w listopadzie i grudniu 2021 r. zostały podpisane kolejne aneksy do umów z zakładami ubezpieczeń zmniejszające łączną kwotę limitu określoną w umowach do kwoty 582 447 tys. zł. Kwota 317 553 tys. zł pozostała niewykorzystana w 2021 r. przy jednoczesnym zgłoszeniu przez zakłady ubezpieczeń zapotrzebowania na 2022 r. na dopłaty do składek ubezpieczenia na łączną kwotę 1 454 mln zł, tj. w kwocie wyższej niż kwota określona w projekcie ustawy budżetowej na 2022 rok”.

W umowach zawarto postanowienia dotyczące m.in. sposobu oraz terminów przekazania i rozliczenia dotacji, a także warunków zwrotu dotacji na dopłaty w przypadku ich wykorzystania niezgodnie z przeznaczeniem, pobrania nienależnie lub w nadmiernej wysokości. Środki przekazywano zakładom ubezpieczeń po przedłożeniu przez nie wniosków o dotację, które były sporządzone na podstawie danych wynikających z umów ubezpieczenia zawartych z producentami rolnymi.

Doboru próby dotacji celowych do kontroli dokonano w sposób celowy ze względu na najwyższą kwotę wypłaconej dotacji w części 32 – Rolnictwo.

W badanej próbie dotacji nie stwierdzono nieprawidłowości. Przekazywanie i rozliczenie dotacji następowało zgodnie z zawartymi umowami. Dysponent części weryfikował prawidłowość wykorzystania dotacji na podstawie przedstawionych rozliczeń. Zatwierdzenie rozliczenia dotacji w zakresie rzeczowym i finansowym nastąpiło w terminie określonym w art. 152 ust. 2 ufp.

W 2021 r. zrealizowano w ramach części 32 – Rolnictwo wydatki budżetu, które w roku 2020 nie wygasły z upływem roku budżetowego²⁴ na trzy zadania realizowane przez Główny Inspektorat Ochrony Roślin i Nasiennictwa w kwocie 1 625,1 tys. zł, tj. prawie 100% planu wydatków niewygasających w 2020 r. (1 625,1 tys. zł). Niewykorzystana kwota 0,18 zł została terminowo przekazana na rachunek Ministerstwa Finansów.

Wydatki dysponenta III stopnia w MRiRW w części 32 – Rolnictwo zrealizowano w kwocie 137 866,1 tys. zł, tj. 93,7% kwoty planu wydatków po zmianach (147 084 tys. zł). W kwocie tej uwzględniono wydatki, które nie wygasły w roku budżetowym 2021 w wysokości 4 128,5 tys. zł. Wydatki te były wyższe o 23 477,3 tys. zł, tj. o 20,5% od zrealizowanych wydatków w 2020 r. (114 388,8 tys. zł). Wykonanie w 2021 r. wyższych wydatków w porównaniu do 2020 r. wynikało głównie z realizacji wyższych wydatków na: składki na rzecz organizacji międzynarodowych, zakup materiałów i wyposażenia, zadania inwestycyjne oraz działania informacyjno-promocyjne dotyczące rozwoju wsi (Polski Ład).

W ramach części 32 – Rolnictwo, u dysponenta III stopnia w MRiRW szczegółowym badaniem objęto próbę wydatków budżetu państwa w kwocie 24 770,8 tys. zł (tj. 18% wydatków dysponenta III stopnia w MRiRW zrealizowanych w 2021 r. w kwocie 133 737,6 tys. zł). Badaniem objęto 45 zapisów księgowych wylosowanych metodą MUS²⁵ dotyczących wydatków na łączną kwotę 24 700,7 tys. zł, z tego: w grupie

²⁴ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 28 grudnia 2020 r. w sprawie wydatków budżetu państwa, które w roku 2020 nie wygasają z upływem roku budżetowego (Dz. U. poz. 2422), zwane dalej: rozporządzeniem z dnia 28 grudnia 2020 r.

²⁵ MUS (ang. Monetary Unit Sampling) jest to metoda losowania wydatków z prawdopodobieństwem proporcjonalnym do wartości.

wydatków bieżących²⁶ – 33 zapisy na kwotę 23 691 tys. zł oraz w grupie wydatków majątkowych – trzy zapisy na kwotę 1 009,7 tys. zł oraz dwa zapisy księgowe dobrane celowo na kwotę 70,1 tys. zł.

W wyniku przeprowadzonych badań dokumentów wylosowanych metodą MUS stwierdzono, że skontrolowane wydatki zostały rzetelnie skalkulowane oraz dokonywano ich zgodnie z planem finansowym, na zakupy i usługi służące realizacji celów jednostki oraz zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa. Wydatki były poniesione w sposób oszczędny, umożliwiając terminową realizację zadań, w wysokości i terminach wynikających z wcześniej zaciągniętych zobowiązań. Nie wystąpiły przypadki nieterminowych płatności skutkujących zaplaceniem odsetek.

Stwierdzona
nieprawidłowość

Kontrola wydatku dobranego w sposób celowy wykazała nieprawidłowość polegającą na wydatkowaniu w 2021 r. kwoty 70,1 tys. zł pomimo braku protokołu odbioru wykonanych prac, co było niezgodne z postanowieniami umowy zawartej z wykonawcą i wewnętrznymi przepisami obowiązującymi w MRiRW. Ponadto wydatkowanie środków na opracowanie pisemnej analizy dotyczącej uwarunkowań prawnych opracowania projektu ustawy regulującej zasady funkcjonowania gospodarstw rodzinnych było nieefektywne wobec niekontynuowania dalszych prac legislacyjnych w tym zakresie.

Wydatek w wysokości 70,1 tys. zł dotyczył usługi prawnej świadczonej przez Kancelarię Prawną na podstawie umowy o dzieło zawartej w dniu 29 kwietnia 2021 r. pomiędzy Ministerstwem Rolnictwa i Rozwoju Wsi reprezentowanym przez Dyrektora Departamentu Prawnego, a Kancelarią Prawną. Przedmiotem umowy było opracowanie pisemnej analizy dotyczącej uwarunkowań prawnych opracowania projektu ustawy regulującej zasady funkcjonowania gospodarstw rodzinnych oraz dotyczącej zakresu zmian w systemie prawa związanych z opracowaniem takiego projektu, oraz na opracowanie propozycji rozwiązań prawnych, w tym propozycji brzmienia przepisów do projektu ustawy o gospodarstwach rodzinnych wraz z uzasadnieniem i projektów aktów wykonawczych do tej ustawy, o ile opracowany projekt ustawy będzie przewidywał upoważnienie do wydania takich aktów.

Za wykonanie dzieła zgodnie z umową ustalono cenę 73,8 tys. zł brutto, a w wyniku zawartego aneksu do umowy obniżono cenę do 70,1 tys. zł, ze względu na zmianę zakresu przedmiotu umowy.

Dyrektor Departamentu Prawnego w MRiRW wyjaśnił, że „(...) przyczyną i motywem powierzenia opracowania dzieła zewnętrznej kancelarii prawnej, a nie legislatorom zatrudnionym w MRiRW, była krytyczna ocena ówczesnego kierownictwa MRiRW co do projektu ustawy o gospodarstwach rodzinnych, który został opracowany w MRiRW na bazie propozycji poszczególnych merytorycznych komórek organizacyjnych. Jednocześnie ówczesne kierownictwo było przekonane, że zadanie to w bardzo szybkim terminie, oczekiwanym przez kierownictwo, może zrealizować jedynie wyspecjalizowana kancelaria prawna, która posiada doświadczenie w tym zakresie. Departament Prawny został zobowiązany do podjęcia działań zmierzających do pilnego wdrożenia podjętych decyzji”.

²⁶ Zgodnie z założeniami kontroli wykonania budżetu państwa w 2021 r. ze szczegółowego badania wydatków wyłączono grupę wydatków na świadczenia na rzecz osób fizycznych oraz wydatki bieżące jednostek budżetowych w §§ 401-408 dotyczących wynagrodzeń osobowych i dodatkowego wynagrodzenia rocznego, §§ 411-414 dotyczących składek od wynagrodzeń na ubezpieczenia społeczne, Fundusz Pracy oraz, Fundusz Solidarnościowy, ubezpieczenia zdrowotne i wpłaty na Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, § 418 Równoważniki pieniężne i ekwiwalenty dla żołnierzy i funkcjonariuszy oraz pozostałe należności, § 420 Fundusz operacyjny, § 444 Odpisy na zakładowy fundusz świadczeń socjalnych, § 471 Wpłaty na PPK finansowane przez podmiot zatrudniający, a także wydatków poniżej 1 tys. zł.

W notatce z 26 marca 2021 r. Dyrektor Departamentu Prawnego w MRiRW poinformował Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi, że departamentem wiodącym w sprawie projektu ustawy o gospodarstwach rodzinnych był Departament Spraw Ziemi w MRiRW. W zakresie przyczyn niezawarcia umowy z Kancelarią Prawną przez Departament Spraw Ziemi w MRiRW, Dyrektor Departamentu Prawnego w MRiRW wyjaśnił m.in. *„Podkreślić należy, że prowadzone od początku prace nad projektem ustawy o gospodarstwie rodzinnym wskazywały, że wykracza on poza właściwość jednego departamentu, że zaangażować w te prace trzeba wszystkie albo zdecydowaną większość komórek organizacyjnych. Tak też się stało i powołany został specjalny zespół, w skład którego weszli prawie wszyscy dyrektorzy urzędu. (...) Zewnętrzne zamówienie w niniejszej sprawie mógł jednak zrealizować wyłącznie Departament Prawny. (...) Departament Prawny jako jedyna komórka organizacyjna mógł całościowo i systemowo ocenić propozycję rozwiązań opracowanych przez zewnętrzną kancelarię prawną, w kontekście wpisywania się tych rozwiązań w system prawa. Wyjaśnił ponadto, że „analiza uwarunkowań prawnych, dokonana w omawianej sprawie przez kancelarię zewnętrzną, dotyczyła przecież zagadnień pozostających w obszarze kilkunastu departamentów, tj. daleko wykraczała poza obszar właściwości tylko Departamentu Spraw Ziemi/Departamentu Nieruchomości. (...) To przecież Departament Prawny jest właściwy do sporządzania opinii czy analiz prawnych we wszystkich sprawach pozostających w kompetencji Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Departament Prawny jest bowiem departamentem zapewniającym obsługę prawno-legislacyjną całego urzędu. (...) Departament Prawny odpowiada za nadawanie przepisom ostatecznego brzmienia, tak pod względem legislacyjnym, jak i redakcyjnym. Departament Prawny mógł najwłaściwiej ocenić technikę legislacyjną zaprojektowanych rozwiązań.”*

W zakresie przedstawienia dokumentacji dotyczącej kalkulacji kosztów przedmiotu zamówienia Dyrektor Departamentu Prawnego w MRiRW wyjaśnił, że *„Departament Prawny nie posiada kserokopii dokumentacji dotyczącej kalkulacji kosztów przedmiotu ww. umowy (kosztorysu). Kwota umowy została wynegocjowana przez ówczesne kierownictwo MRiRW, które osobiście prowadziło rozmowy z przedstawicielami Kancelarii Prawnej (...) dotyczące wynagrodzenia”*.

Kancelaria Prawna przedłożyła wykonane dzieło Ministrowi Rolnictwa i Rozwoju Wsi w dniu 6 maja 2021 r., zgodnie z § 2 umowy.

Płatność na rzecz wykonawcy została dokonana przez MRiRW w kwocie zgodnej z postanowieniami umowy, zmienionej aneksem, tj. w wysokości 70,1 tys. zł. Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi nie dokonało protokolarnego odbioru dzieła, do czego zobowiązywały postanowienie § 4 ust. 2 zawartej umowy i przepis § 9 ust. 3 pkt 1 zarządzenia Nr 9 Dyrektora Generalnego MRiRW z dnia 7 maja 2020 r. w sprawie zasad i trybu postępowania w procesie udzielania zamówień w Ministerstwie Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Dyrektor Departamentu Prawnego w MRiRW wyjaśnił, że *„Faktyczny odbiór obydwu części dzieła, które zostało wykonane w terminie określonym w umowie, odbył się na spotkaniach ówczesnego kierownictwa MRiRW z przedstawicielami Kancelarii Prawnej (...), na których zostały zaprezentowane dokumenty powstałe w wyniku wykonania dzieła. Odbiór obydwu części dzieła, które zostało wykonane w terminie określonym w umowie, odbył się na spotkaniach ówczesnego kierownictwa MRiRW z przedstawicielami Kancelarii Prawnej.”*

Wyjaśnił ponadto *„Nie podpisałem protokołów odbioru, bowiem dzieło zostało wykonane zgodnie z kierunkowymi oczekiwaniami Ministra Grzegorza Pudy i również przez Niego faktycznie odebrane. Z tego co mi wiadomo, Pan Minister spotykał się*

z przedstawicielami Kancelarii Prawnej (...) w trakcie powierzonych jej umową prac na projektem ustawy, akceptował kierunki prac, a także rozstrzygał ewentualne wątpliwości. Nie chciałem sporządzać protokołów ze spotkań, w których nie uczestniczyłem. Innymi słowy nie chciałem „dorabiać”, czy opracowywać dokumentów do spotkań Pana Ministra z przedstawicielami kancelarii zewnętrznej, o których dowiedziałem się po fakcie. Zwracam uwagę, że po sporządzeniu drugiej części dzieła Pan Minister Puda polecił zorganizowanie spotkania/posiedzenia kierownictwa z udziałem dyrektorów wszystkich komórek organizacyjnych, na którym polecił zaprezentować przedstawicielom kancelarii zewnętrznej przygotowany projekt oraz nowatorskie pomysły i rozwiązania w nim zawarte (...).”

W zakresie sposobu wykorzystania dzieła Dyrektor Prawny w MRiRW wyjaśnił „(...) ówczesne kierownictwo MRiRW zdecydowało o wykorzystaniu wybranych rozwiązań i instytucji prawnych, które zostały zaproponowane przez wykonawcę w pracach nad projektem ustawy o gospodarstwach rodzinnych (np. propozycja rolnego bonu edukacyjnego czy odwróconego faktoringu). Stosowny projekt ustawy został skierowany do Kancelarii Prezesa Rady Ministrów z wnioskiem o umieszczenie w wykazie prac legislacyjnych. Wniosek ten procedowany był przez Zespół Programowania Prac Rządu. Nowe kierownictwo MRiRW podjęło na ten moment decyzję o niekontynuowaniu prac nad projektem ustawy o gospodarstwach rodzinnych w projektowanym brzmieniu, jednakże niektóre elementy projektu, jak np. przejście rolnika na emeryturę bez konieczności zdawania gospodarstwa, zostały włączone do odrębnego procedowania w osobnych projektach ustaw, nad którymi toczą się prace.”

Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi wyjaśnił m.in., że: „Obecne Kierownictwo Ministerstwa podjęło decyzję o niekontynuowaniu prac nad projektem ustawy o gospodarstwach rodzinnych, bowiem zdecydowało o innym sposobie wprowadzania zmian w systemie prawa. Zamiast jednej, kompleksowej regulacji, a zatem projektu całej ustawy, podjęło decyzję o nowelizowaniu poszczególnych ustaw, w których to nowelach zawarte są wybrane rozwiązania, także te z projektu ustawy o gospodarstwach rodzinnych. Powyższe ma doprowadzić do szybszego wprowadzania w życie oczekiwanych przez rolników rozwiązań. I tak na przykład z projektu ustawy o gospodarstwach rodzinnych „wyjęto” przepisy dotyczące przechodzenia przez rolników na emeryturę bez potrzeby zaprzestania prowadzenia działalności rolniczej i rozpoczęto prace nad nowelizacją ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników. Projekt ustawy o zmianie ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników oraz niektórych innych ustaw, zawierający przywołane wyżej regulacje, został skierowany pod obrady Stałego Komitetu Rady Ministrów. Nie można wykluczyć, że propozycje nowych instytucji prawnych zawartych w projekcie ustawy o gospodarstwach rodzinnych, zostaną wykorzystane w przyszłości, jednak jest to uwarunkowane dynamicznie zmieniającą się sytuacją międzynarodową, przekładającą się wprost na rynki rolne, czy chociażby dostępność i ceny nawozów. Nie można wykluczyć, że propozycje rozwiązań opracowanych przez Kancelarię Prawną zostaną w praktyce wykorzystane odpowiednio do rozwijającej się światowej sytuacji geopolitycznej, która być może będzie wymagała natychmiastowej reakcji władz państwowych poprzez udzielenie wsparcia polskiemu sektorowi rolnemu i polskim rolnikom w celu wyeliminowania lub złagodzenia skutków niekorzystnej sytuacji gospodarczej”.

Opis stanu
faktycznego

Najwyższa Izba Kontroli zauważa, że płatności na rzecz wykonawców winny być każdorazowo poprzedzane udokumentowanym odbiorem wykonanych prac. Ponadto wydatkowanie przez MRiRW środków na opracowanie pisemnej analizy dotyczącej uwarunkowań prawnych opracowania projektu ustawy regulującej zasady

funkcjonowania gospodarstw rodzinnych było nieefektywne wobec niekontynuowania dalszych prac legislacyjnych w tym zakresie.

Wydatki²⁷ na wynagrodzenia osobowe w państwowych jednostkach budżetowych finansowanych w ramach części 32 – Rolnictwo zrealizowano w kwocie 372 473,8 tys. zł, tj. w 99,5% kwoty planu wydatków po zmianach (374 300 tys. zł) i były one wyższe o 57 848,4 tys. zł, tj. o 18,4% od wydatków poniesionych w 2020 r. (314 625,4 tys. zł). Przeciętne miesięczne wynagrodzenie na etat²⁸ w tej części wyniosło 6 418,4 zł i było wyższe o 227 zł, tj. o 4,4% w porównaniu do 2020 r. (6 147 zł). Przeciętne zatrudnienie w państwowych jednostkach budżetowych wyniosło 4 836 etatów i w porównaniu do 2020 r. (4 265 etatów) było wyższe o 571 etatów. Wzrost przeciętnego zatrudnienia nastąpił w szczególności w Głównym Inspektoracie Ochrony Roślin o 254 etatów, oraz w dziale oświata i wychowanie (szkoły rolnicze, bursy i internaty) o 278 etatów. Zwiększenie zatrudnienia w GIORiN wynikało z przejęcia od 1 stycznia 2021 r., laboratoriów wojewódzkich inspektoratów ochrony roślin i nasiennictwa przez GIORiN, a w szkołach rolniczych wzrost zatrudnienia był konsekwencją wprowadzenia reformy edukacyjnej w wyniku, której do szkół trafił uczniowie skumulowanego rocznika, tj. absolwenci gimnazjów i szkół podstawowych.

Wydatki majątkowe w części 32 – Rolnictwo zrealizowano w kwocie 49 950,4 tys. zł²⁹, tj. w 96,2% kwoty planu wydatków po zmianach (51 916 tys. zł). Wydatki te były wyższe o 7 095,3 tys. zł, tj. o 16,6% od wydatków poniesionych w 2020 r. (42 855,1 tys. zł).

W planie finansowym dysponenta III stopnia w MRiRW na 2021 r. zaplanowano wydatki majątkowe w kwocie 5 967 tys. zł, które zrealizowano w kwocie 5 437,8 tys. zł³⁰. Szczegółowym badaniem objęto wydatki majątkowe zaplanowane w wysokości 5 400 tys. zł wykazywane przez MRiRW w sprawozdaniu sporządzanym do Ministerstwa Finansów „*INW wykonanie wydatków inwestycyjnych w 2021 r.*”, celem przygotowania informacji dotyczącej wykonania ustawy budżetowej, stosownie do art. 182 ust. 2 ufp³¹.

Kwota 5 400 tys. zł przeznaczona była na realizację dziesięciu zadań. W trakcie 2021 r. zrezygnowano z realizacji pięciu zadań oraz zmniejszono wydatki na dwa zadania na kwotę 2 137 tys. zł, jednocześnie zwiększając plan wydatków po zmianach o 83 tys. zł. przeznaczając środki na cztery nowe zadania w kwocie 2 220 tys. zł. W ramach kwoty ustalonej w planie wydatków po zmianach (5 483 tys. zł) przyjęto do realizacji sześć zadań, z czego w pełnym zakresie zostały zrealizowane trzy zadania³². W wyniku kontroli jednej decyzji dotyczącej zmian w planie wydatków majątkowych na kwotę 83 tys. zł ustalono, że zmiany planu finansowego dokonane zostały prawidłowo i były celowe.

Zobowiązania w części 32 – Rolnictwo na koniec 2021 r. wyniosły 33 650,5 tys. zł i były wyższe o 5 193,2 tys. zł, tj. o 18,2% od zobowiązań na koniec 2020 r. (28 457,3 tys. zł). Dotyczyły one przede wszystkim zobowiązań z tytułu dodatkowego wynagrodzenia rocznego za 2021 r. oraz pochodnych od tego wynagrodzenia.

²⁷ Według sprawozdania Rb-70 – sprawozdanie o zatrudnieniu i wynagrodzeniach.

²⁸ W przeliczeniu na pełnozatrudnionych.

²⁹ Łącznie z wydatkami, które nie wygasają wraz z rokiem budżetowym 2021 w kwocie 5 646,7 tys. zł.

³⁰ Łącznie z wydatkami, które nie wygasają wraz z rokiem budżetowym 2021 w kwocie 1 687,9 tys. zł.

³¹ Sprawozdanie to nie obejmuje wydatków na współfinansowanie projektów realizowanych z udziałem środków Unii Europejskiej.

³² Przebudowa pomieszczeń piwnicznych i magazynowych w budynku MRiRW, modernizacja oświetlenia awaryjnego w budynku MRiRW oraz zakup sprzętu nieinformatycznego (ściany wizyjne, monitoring interaktywny, nagłośnienie).

W ciągu 2021 r. wystąpiły zobowiązania wymagalne w kwocie 53,3 tys. zł i były wykazywane przez szkoły rolnicze (technika). Zobowiązania te dotyczyły głównie nieregulowanych płatności za zakupione materiały i wyposażenie oraz za energię. Na koniec 2021 r. nie wystąpiły zobowiązania wymagalne.

Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi zwrócił w 2022 r. do Ministerstwa Finansów na rachunek wydatków w części 32 – Rolnictwo niewykorzystane środki za rok 2021 w wysokości 6 849 tys. zł.

(akta kontroli str. 1206-2298, 3910-3943, 4099-4151, 5418-5425, 5872-5902, 6349-6383, 6422-6541)

W 2021 r. z uwagi na brak środków, nie zostały wypłacone dotacje przedmiotowe na ochronę roślin na kwotę 7 255,6 tys. zł dla 16 podmiotów, którzy w związku z tym w 2021 r. otrzymali decyzje Głównego Inspektora Ochrony Roślin i Nasiennictwa o odmowie przyznania pomocy.

O braku środków na wypłatę dotacji przedmiotowych w 2021 r. Główny Inspektor Ochrony Roślin i Nasiennictwa poinformował Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi pismem z 6 lipca 2021 r. Główny Inspektor Ochrony Roślin i Nasiennictwa zwrócił się do Ministra o zwiększenie budżetu, co najmniej w wysokości 7 044 tys. zł. Jednocześnie poinformował o możliwości złożenia przez producentów rolnych kolejnych wniosków o udzielenie dotacji.

W dniach 9 sierpnia i 28 października 2021 r. Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi zwiększył plan wydatków na dotacje przedmiotowe na ochronę roślin o łączną kwotę 1 287 tys. zł, tj. do kwoty 6 811 tys. zł.

Pismem z 13 grudnia 2021 r. Główny Inspektor Ochrony Roślin i Nasiennictwa poinformował Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi o braku środków na wypłatę dotacji przedmiotowych na ochronę roślin, w związku ze złożeniem wniosków przez 16 producentów rolnych na łączną kwotę 7 257 tys. zł.

Wobec niezwiększenia przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi planu wydatków w ww. zakresie, Główny Inspektor Ochrony Roślin i Nasiennictwa wydał 16 podmiotom decyzje o odmowie przyznania pomocy na kwotę 7 255,6 tys. zł.

W zakresie niezapewnienia środków na ww. cel m.in. w drodze pozyskania środków z rezerw celowych bądź rezerwy ogólnej Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi wyjaśnił m.in., że (...) *Analiza wykorzystania środków w rozdziale 01017 – Ochrona roślin na przestrzeni ostatnich lat pokazuje, że trudno na etapie planowania budżetu na kolejny rok przewidzieć, jakie środki będą niezbędne na wypłatę dotacji, o których mowa w rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w sprawie stawek dotacji przedmiotowych dla różnych podmiotów wykonujących zadania na rzecz rolnictwa. Kwoty wypłacanych dotacji uzależnione są od ilości stwierdzanych w danym roku ognisk występowania organizmów kwarantannowych oraz spowodowanych strat. (...) Ponadto w ramach części budżetowych, których dysponentem jest Minister RiRW, nie było oszczędności w wydatkach, które można było przeznaczyć na powyższy cel. Ministrowie będący dysponentami więcej niż jednej części budżetowej mogą dokonywać przeniesień wydatków między częściami w ramach jednego działu i rozdziału budżetu państwa. Z powodu wyczerpania środków finansowych przeznaczonych na ochronę roślin w ustawie budżetowej na 2021 r. przygotowano rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 1 lutego 2022 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie stawek dotacji przedmiotowych dla różnych podmiotów wykonujących zadania na rzecz rolnictwa umożliwiające udzielenie dotacji ze środków przeznaczonych na ten cel w ustawie budżetowej na 2022 r. Należy zauważyć, że 2021 r. był szczególnie trudnym rokiem budżetowym z uwagi na ograniczenie wydatków bieżących już na etapie planowania w związku z pandemią COVID-19 oraz*

niespotykane koszty związane ze zwalczaniem chorób zakaźnych zwierząt w trakcie 2021 r., w szczególności afrykańskiego pomoru świń oraz grypy ptaków”.

Na podstawie rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 1 lutego 2022 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie stawek dotacji przedmiotowych dla różnych podmiotów wykonujących zadania na rzecz rolnictwa³³, Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi przekazał Głównemu Inspektorowi Ochrony Roślin i Nasiennictwa w dniu 24 lutego 2022 r. z budżetu państwa na rok 2022 kwotę 7 255,6 tys. zł na wypłatę dotacji dla 16 podmiotów, którzy w 2021 r. otrzymali decyzje o odmowie przyznania pomocy.

Najwyższa Izba Kontroli zauważa, że pomimo wystąpienia okoliczności związanych z epidemią COVID-19, koniecznym jest zapewnienie racjonalnych środków finansowych przeznaczonych dla producentów rolnych na dofinansowanie kosztów ochrony roślin.

(akta kontroli str. 6224-6266)

Wydatki w części 33 – Rozwój wsi zostały zrealizowane w wysokości 5 681 634,1 tys. zł, co stanowiło 99,4% kwoty planu wydatków po zmianach (5 714 655,8 tys. zł). W kwocie tej uwzględniono wydatki, które nie wygasły w roku budżetowym 2021 w wysokości 181 126,6 tys. zł.

W tej części budżetowej realizowane były wydatki na: funkcjonowanie ARiMR, współfinansowanie ze środków budżetu państwa Wspólnej Polityki Rolnej (dalej: WPR) w ramach I (płatności bezpośrednie) i II (Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014–2020) filara, finansowanie pomocy krajowej udzielanej przez ARiMR producentom rolnym na realizację następujących zadań, tj. na: dopłaty do oprocentowania kredytów bankowych i częściową spłatę kapitału kredytów; dopłaty do oprocentowania kredytów bankowych udzielanych na sfinansowanie kosztów wznowienia produkcji oraz odtworzenia środków trwałych w przypadku wystąpienia szkód; finansowanie lub dofinansowanie ponoszonych przez producentów rolnych kosztów zbioru, transportu i unieszkodliwiania padłych zwierząt gospodarskich z gatunku bydło, owce, kozy, świnie lub konie; finansowanie zalesiania gruntów rolnych; dopłaty do kwalifikowanego materiału siewnego; pomoc finansową w ramach refundacji wydatków poniesionych przez producentów świń na dostosowanie gospodarstw do wymogów utrzymywania świń – bioasekuracja; pomoc finansową dla producentów świń w związku z zakazem utrzymywania lub wprowadzania do gospodarstwa świń; pomoc w formie pożyczki na sfinansowanie spłaty zadłużenia powstałego w związku z prowadzeniem działalności rolniczej; pomoc finansową dla producenta rolnego na sfinansowanie nieuregulowanych zobowiązań cywilnoprawnych – nieoprocentowana pożyczka dla producentów świń; finansowanie zobowiązań z tytułu programów pomocowych realizowanych przez Agencję w latach ubiegłych; pomoc finansową na wyrównanie kwoty obniżonego dochodu uzyskanego przez producenta świń ze sprzedaży świń utrzymywanych na obszarze objętym restrykcjami w związku ze zwalczaniem afrykańskiego pomoru świń od IV kwartału 2020 r.; pomoc dla podmiotów prowadzących działalność nadzorowaną w zakresie utrzymywania pszczół; pomoc finansowa dla producentów rolnych, w których gospodarstwach rolnych powstały szkody w uprawach rolnych spowodowane wystąpieniem w 2020 r. suszy, gradu, deszczu nawalnego, ujemnych skutków przymrozowania, przymrozków wiosennych, powodzi, huraganu, pioruna, obsunięcia się ziemi lub lawiny; pomoc dla producentów mleka, którzy w związku z upadłością

³³ Dz. U. poz. 253.

podmiotów nabywających mleko w latach 2018–2020 nie otrzymali zapłaty za sprzedane mleko; pomoc finansową dla kół gospodyń wiejskich; pomoc dla producentów rolnych, na sfinansowanie wpłaty niewpłaconej części udziałów w spółdzielniach prowadzących działalność w zakresie przetwórstwa produktów rolnych, oraz udzielanie dotacji celowych dla 17 jednostek doradztwa rolniczego – 16 wojewódzkich ośrodków doradztwa rolniczego i Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie (dalej: CDR w Brwinowie), Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa, a także na działalność statutową dysponenta III stopnia w MRiRW.

Wydatki w części 33 – Rozwój wsi były niższe o 1 419 454,1 tys. zł, tj. o 20% od zrealizowanych wydatków w 2020 r. (7 101 088,2 tys. zł). Wykonanie w 2021 r. niższych wydatków w porównaniu do 2020 r. wynikało głównie z realizacji przez ARiMR w 2021 r. w niższej kwocie dotacji celowych na współfinansowanie z budżetu państwa Wspólnej Polityki Rolnej oraz na wydatki statutowe ARiMR w ramach pomocy krajowej na pomoc dla producentów rolnych. Wydatki te zostały zrealizowane w kwocie 3 973 741 tys. zł³⁴, tj. kwocie niższej o 1 581 060,6 tys. zł (o 28,5%) w porównaniu do 2020 r. – 5 554 801,6 tys. zł.

U dysponenta części 33 – Rozwój wsi kontrolą objęto prawidłowość udzielenia i rozliczenia dotacji podmiotowej oraz dotacji celowej w łącznej kwocie 1 979 460,8 tys. zł, co stanowiło 34,9% zrealizowanych dotacji w tej części (5 665 309,5 tys. zł³⁵) z tego:

- 1 163 858,3 tys. zł, co stanowiło 98,6% kwoty planu wydatków po zmianach (1 180 874 tys. zł). Wydatki te zostały zrealizowane w ramach dotacji podmiotowej na funkcjonowanie ARiMR;
- 815 602,5 tys. zł, co stanowiło 91,8% kwoty planu wydatków po zmianach (888 335 tys. zł). Wydatki te zostały zrealizowane w ramach dotacji celowej na finansowanie pomocy krajowej udzielanej przez ARiMR producentom rolnym.

Doboru próby wydatków do kontroli dokonano w sposób celowy ze względu na najwyższe kwoty wypłaconej dotacji dla ARiMR.

W badanej próbie nie stwierdzono nieprawidłowości. Przekazywanie i rozliczenie dotacji następowało zgodnie z zapotrzebowaniami, postanowieniami Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi oraz zgodnie z zawartą umową wraz z aneksami, zasadami określonymi w ufp. Dysponent części weryfikował prawidłowość wykorzystania dotacji na podstawie przedstawionych rozliczeń. Zatwierdzenie rozliczenia dotacji w zakresie rzeczowym i finansowym nastąpiło w terminie określonym w art. 152 ust. 2 ufp.

Wydatki dysponenta III stopnia w MRiRW w części 33 – Rozwój wsi zrealizowano w kwocie 15 993,9 tys. zł, tj. 94,4% kwoty planu wydatków po zmianach (16 950,1 tys. zł). Wydatki te były wyższe o 1 567,1 tys. zł, tj. o 10,9% od wydatków w 2020 r. (14 426,8 tys. zł).

Szczegółowym badaniem u dysponenta III stopnia w MRiRW objęto próbę wydatków bieżących w kwocie 1 281 tys. zł, tj. 8% wydatków dysponenta III stopnia w MRiRW zrealizowanych w 2021 r. w kwocie 15 993,9 tys. zł, odpowiadającą 72 zapisom księgowym, wylosowaną z wykorzystaniem metody monetarnej 894 808,27 zł, tj. 5,6% oraz w wyniku doboru celowego 386 194,80 zł, tj. 2,4%

³⁴ Łącznie z wydatkami, które nie wygasły wraz rokiem budżetowym 2021 w kwocie 57 490 tys. zł.

³⁵ Łącznie z wydatkami, które nie wygasły wraz rokiem budżetowym 2021 oraz dotacjami celowymi na wydatki majątkowe.

Dysponent III stopnia w MRiRW nie realizował wydatków majątkowych w ramach tej części.

W wyniku przeprowadzonych badań dokumentów stwierdzono, że skontrolowane wydatki zostały rzetelnie skalkulowane oraz dokonywano ich zgodnie z planem finansowym, na zakupy i usługi służące realizacji celów jednostki oraz zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa. Nie wystąpiły przypadki nieterminowych płatności skutkujących zaplaceniem odsetek.

W rozporządzeniu z dnia 28 grudnia r. 2020 r. w sprawie wydatków budżetu państwa, które w roku 2020 nie wygasają z upływem roku budżetowego, w ramach części 33 – Rozwój wsi zaplanowano wydatki w kwocie 232 215 tys. zł. Wydatki te były przeznaczone na realizację 13 zadań Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa.

W wyniku podpisanych umów wraz z aneksami o udzielenie dotacji celowej na podstawie ww. rozporządzenia na wykonanie dwóch zadania z zakresu pomocy krajowej oraz z zakresu wykonania sześciu zadań inwestycyjnych pomiędzy Ministrem Rolnictwa i Rozwoju Wsi), a Agencją Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, a także na podstawie postanowień Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi o udzieleniu dotacji podmiotowej dla ARiMR na wykonanie pięciu zadań, Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi przekazał ARiMR kwotę w wysokości 151 584,6 tys. zł, tj. o 80 630,4 tys. zł (o 34,7%) niższą od kwoty zaplanowanej (232 215 tys. zł). Zrealizowane wydatki wyniosły 149 633,2 tys. zł, tj. 98,7% kwoty po zmianach. Niewykorzystana kwota 1 951,4 tys. zł została terminowo przekazana na rachunek Ministerstwa Finansów.

Niewykorzystanie przez ARiMR przyznanych kwot dotacji wynikało m.in. w przypadku wydatków majątkowych – nierozstrzygniętych postępowań o udzielenie zamówienia publicznego, a w przypadku pomocy krajowej – z mniejszego od przewidywanego zainteresowania beneficjentów, z uwagi na brak spełnienia warunków dotyczących obniżenia dochodu, oraz przyznania wnioskodawcom niższej kwoty pomocy, która była realizowana w formule pomocy de minimis w rolnictwie.

Wydatki na wynagrodzenia osobowe w państwowych jednostkach budżetowych w ramach części 33 – Rozwój wsi dotyczyły dysponenta III stopnia w MRiRW i zostały zrealizowane w kwocie 12 021,7 tys. zł, tj. prawie 100% kwoty planu wydatków po zmianach (12 026,5 tys. zł). Wydatki te były wyższe o 893,2 tys. zł, tj. o 8% od wydatków poniesionych w 2020 r. (11 128,5 tys. zł). Przeciętne miesięczne wynagrodzenie na etat w tej części wyniosło 10 328 zł i było wyższe o 1 146 zł, tj. o 12,5% w porównaniu do 2020 r. (9 182 zł). Przeciętne zatrudnienie w państwowych jednostkach budżetowych wyniosło 97 etatów i w porównaniu do 2020 r. (101 etatów) było niższe o cztery etaty, tj. o 4%.

Wydatki majątkowe w części 33 – Rozwój wsi zrealizowano w kwocie 223 390,2 tys. zł³⁶, tj. 99,6% kwoty planu wydatków po zmianach (224 239,8 tys. zł) i były one wyższe o 126 105 tys. zł, tj. o 129,6 od wydatków poniesionych w 2020 r. (97 285,2 tys. zł). Wydatki majątkowe w 2020 r. były realizowane w ramach dotacji celowych przez ARiMR, 16 wojewódzkich ośrodków doradztwa rolniczego oraz CDR w Brwinowie.

Zobowiązania w części 33 – Rozwój wsi na koniec 2021 r. wyniosły 1 030,7 tys. zł i były wyższe o 4,2 tys. zł, tj. o 0,4% od zobowiązań na koniec 2020 r. (1 026,5 tys. zł). Dotyczyły one przede wszystkim zobowiązań z tytułu dodatkowego wynagrodzenia rocznego za 2021 r. oraz pochodnych od tego wynagrodzenia.

³⁶ Łącznie z wydatkami, które nie wygasły wraz rokiem budżetowym 2021 w kwocie 114 798,6 tys. zł.

W ciągu oraz na koniec 2021 r. w tej części wystąpiły zobowiązania wymagalne odpowiednio w kwocie 19,5 tys. zł i 4,6 tys. zł wykazane w sprawozdaniu dysponenta części. Zobowiązania te dotyczyły prawomocnych wyroków sądowych i nie były naliczane od nich odsetki.

Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi w 2022 r. zwrócił do Ministerstwa Finansów na rachunek wydatków w części 33 – Rozwój wsi niewykorzystane środki za rok 2021 w wysokości 30 245,7 tys. zł.

Wydatki w części 35 – Rynki rolne zostały zrealizowane w kwocie 43 982,9 tys. zł, co stanowiło 98,5% kwoty planu wydatków po zmianach (44 633 tys. zł). Wydatki w części 35 – Rynki rolne były wyższe o 3 884,9 tys. zł, tj. o 9,7% od zrealizowanych wydatków w 2020 r. (40 098 tys. zł).

W tej części budżetowej finansowano funkcjonowanie Głównego Inspektoratu Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych oraz dysponenta III stopnia w MRiRW.

W 2021 r. w ramach części 35 – Rynki rolne zrealizowano wydatki budżetu, które w roku 2020 nie wygasły z upływem roku budżetowego na jedno zadanie realizowane przez Główny Inspektorat Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych w kwocie 68,9 tys. zł, tj. 91,9% planu wydatków niewygasających w 2020 r. (75 tys. zł). Niewykorzystana kwota 6,1 tys. zł została terminowo przekazana na rachunek Ministerstwa Finansów.

Wydatki dysponenta III stopnia w MRiRW w części 35 – Rynki rolne zrealizowano w kwocie 9 976,1 tys. zł, tj. 97,1% kwoty planu wydatków po zmianach (10 275 tys. zł). Wydatki te były wyższe o 667,5 tys. zł, tj. o 7,2% od zrealizowanych wydatków w 2021 r. (9 308,6 tys. zł).

U dysponenta III stopnia w MRiRW szczegółowym badaniem objęto próbę wydatków bieżących budżetu państwa w kwocie 1 674,3 tys. zł (tj. 16,8% wydatków dysponenta III stopnia w MRiRW zrealizowanych w 2021 r. w kwocie 9 976,1 tys. zł), odpowiadającym 17 zapisom księgowym wylosowanym z wykorzystaniem metody monetarnej.

Stwierdzono, że skontrolowane wydatki zostały rzetelnie skalkulowane oraz dokonywano ich zgodnie z planem finansowym, na zakupy i usługi służące realizacji celów jednostki oraz zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa. Nie wystąpiły przypadki nieterminowych płatności skutkujących zapłatą odsetek.

Dysponent III stopnia w MRiRW nie dokonywał wydatków majątkowych w ramach tej części budżetowej.

Wydatki na wynagrodzenia osobowe w państwowych jednostkach budżetowych finansowanych w ramach części 35 – Rynki rolne zostały zrealizowane w kwocie 25 503,4 tys. zł, tj. 98,9% kwoty planu wydatków po zmianach, wynoszącego 25 529,7 tys. zł. Wydatki te były wyższe o 3 265,3 tys. zł, tj. o 14,7% od wydatków poniesionych w 2020 r. (22 238,1 tys. zł). Przeciętne miesięczne wynagrodzenie na jednego pełnozatrudnionego w tej części wyniosło 7 590 zł i było wyższe o 435 zł, tj. o 6,1% w porównaniu do 2020 r. (7 155 zł). Przeciętne zatrudnienie w państwowych jednostkach budżetowych wyniosło 280 etatów i w porównaniu do 2020 r. (259 etatów) było wyższe o 21 etatów, tj. o 8,1%. Wzrost zatrudnienia nastąpił w Głównym Inspektoracie Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych w związku z realizacją nowych zadań tej Inspekcji, wynikających z przejęcia zadań od Inspekcji Handlowej dotyczących nadzoru nad jakością handlową artykułów rolno-spożywczych oraz przejęciem części pracowników z Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów.

Wydatki majątkowe w części 35 – Rynki rolne zrealizowano w kwocie 1 132,5 tys. zł, tj. 99,4% kwoty planu wydatków po zmianach (1 139 tys. zł) i były one niższe o 527,1 tys. zł, tj. o 31,8% od wydatków w 2020 r. (1 659,6 tys. zł). W ramach tych wydatków poniesionych przez Główny Inspektorat Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych m.in. adaptowano pomieszczenia na utworzenie pracowni organoleptycznej w Centralnym Laboratorium w Poznaniu, zakupiono sprzęt laboratoryjny oraz komputerowy.

Zobowiązania w części 35 – Rynki rolne na koniec 2021 r. wyniosły 2 188,3 tys. zł i były wyższe o 108 tys. zł, tj. o 5,2% od zobowiązań na koniec 2020 r. (2 080,3 tys. zł). Dotyczyły one przede wszystkim zobowiązań z tytułu dodatkowego wynagrodzenia rocznego za 2021 r. oraz pochodnych od tego wynagrodzenia. W ciągu roku i koniec 2021 r. nie wystąpiły zobowiązania wymagalne.

Wydatki w części 62 – Rybołówstwo zostały zrealizowane w kwocie 117 672,4 tys. zł, co stanowiło 90,6% kwoty planu wydatków po zmianach (129 831,9 tys. zł). Wydatki te były niższe o 53 395,3 tys. zł, tj. o 31,2% od zrealizowanych wydatków w 2020 r. (171 067,7 tys. zł). Wykonanie w 2021 r. niższych wydatków wynikało głównie z mniejszych wydatków (73 105,2 tys. zł) na współfinansowanie PO RYBY 2014–2020 o 54 366,8 tys. zł, tj. o 42,6% w porównaniu do 2020 r. (127 472 tys. zł).

W tej części budżetowej, oprócz dotacji celowych m.in. na współfinansowanie PO RYBY 2014–2020 oraz na zarybianie polskich obszarów morskich, finansowano działalność statutową państwowych jednostek budżetowych, tj. Głównego Inspektoratu Rybołówstwa Morskiego w Słupsku oraz dysponenta III stopnia w MRiRW.

U dysponenta części 62 – Rybołówstwo kontrolą objęto udzielenie i rozliczenie dotacji celowej na kwotę 73 105,2 tys. zł, co stanowiło i 86,3% zrealizowanych dotacji w tej części w 2021 r. (84 702,4 tys. zł). Badanie dotyczyło dotacji przekazanych ARiMR na dokonywanie płatności w roku 2021, w części współfinansowania krajowego, na rzecz beneficjentów realizujących operacje w ramach PO RYBY 2014–2020. Niepełne wykorzystanie dotacji wynikało z faktu, że beneficjenci PO RYBY 2014–2020, występowali z wnioskami o aneksy do umów, które przedłużały terminy realizacji operacji. Działania te spowodowane były trwającą epidemią COVID-19. W związku z powyższym nie wszystkie zaplanowane wypłaty mogły być zrealizowane do końca 2021 r.

Doboru próby dotacji celowej do kontroli dokonano w sposób celowy, ze względu na najwyższą kwotę wypłaconej dotacji w części 62 – Rybołówstwo.

W badanej próbie dotacji nie stwierdzono nieprawidłowości. Przekazywanie i rozliczenie dotacji następowało zgodnie z zawartą umową oraz z zasadami określonymi w ufp. Dysponent części weryfikował prawidłowość wykorzystania dotacji na podstawie przedstawionych rozliczeń. Zatwierdzenie rozliczenia dotacji w zakresie rzeczowym i finansowym nastąpiło w terminie określonym w art. 152 ust. 2 ufp.

Wydatki dysponenta III stopnia w MRiRW w części 62 – Rybołówstwo zrealizowano w kwocie 21 028,9 tys. zł, tj. 90,3% kwoty planu wydatków po zmianach (23 297,3 tys. zł). Wydatki te były niższe o 356,9 tys. zł, tj. o 1,7% od zrealizowanych wydatków w 2020 r. (21 385,8 tys. zł).

Szczegółowym badaniem u dysponenta III stopnia w MRiRW objęto próbę wydatków bieżących w kwocie 4 929 tys. zł (tj. 23,4% wydatków dysponenta III stopnia

w MRiRW zrealizowanych w 2021 r. w kwocie 21 028,9 tys. zł), odpowiadająca 36 zapisom księgowym, wylosowanym z wykorzystaniem metody monetarnej.

W wyniku przeprowadzonych badań dokumentów stwierdzono, że skontrolowane wydatki zostały rzetelnie skalkulowane oraz dokonywano ich zgodnie z planem finansowym, na zakupy i usługi służące realizacji celów jednostki oraz zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa. Nie wystąpiły przypadki nieterminowych płatności skutkujących zaplaceniem odsetek.

Wydatki na wynagrodzenia osobowe w państwowych jednostkach budżetowych finansowanych w ramach części 62 – Rybołówstwo zostały zrealizowane w kwocie 19 101,4 tys. zł, tj. 99,9% kwoty planu wydatków po zmianach, wynoszącego 19 119,7 tys. zł). Wydatki te były wyższe o 718,4 tys. zł, tj. o 3,9% od wydatków poniesionych w 2020 r. (18 383,0 tys. zł). Przeciętne miesięczne wynagrodzenie na jednego pełnozatrudnionego w tej części wyniosło 8 651 zł i było wyższe o 370 zł, tj. o 4,5% w porównaniu do 2020 r. (8 281 zł). Przeciętne zatrudnienie w państwowych jednostkach budżetowych wyniosło 184 etaty i w porównaniu do 2020 r. (185 etatów) było niższe o jeden etat, tj. o 0,5%.

Wydatki majątkowe w części 62 – Rybołówstwo zrealizowano w kwocie 556,2 tys. zł, tj. 44,6% kwoty planu wydatków po zmianach (1 247,4 tys. zł) i były wyższe o 462,2 tys. zł tj. o 491,7% od wydatków zrealizowanych w 2020 r. (94 tys. zł). Wydatki te dotyczyły w szczególności wykonania I etapu projektu – Zakup dwóch statków patrolowych do celów kontroli rybołówstwa morskiego w ramach PO RYBY 2014–2020 współfinansowanego ze środków budżetu państwa i zostały zrealizowane przez Główny Inspektorat Morski w Słupsku. Niskie wykonanie wydatków majątkowych w 2021 r. spowodowane było m.in. brakiem zakupu zaplanowanych transponderów satelitarnych w ramach PO RYBY 2014–2020, ponieważ w 2021 r. w Komisji Europejskiej nie zostały zakończone prace legislacyjne dotyczące wprowadzenia nowego rozporządzenia kontrolnego, skutkującego koniecznością zakupu tych urządzeń. Na 2021 r. zaplanowano również zawarcie umowy dotyczącej zakupu sprzętu oraz usług wsparcia dla Centrum Monitorowania Rybołówstwa w Gdyni. W wyniku opóźnień w procedowaniu wniosków przez ARiMR, spowodowanych przede wszystkim przez epidemię COVID-19, umowa o dofinansowanie operacji została podpisana w styczniu 2022 r.

Dysponent III stopnia MRiRW z zaplanowanych wydatków majątkowych w kwocie 235 tys. zł w ramach PO RYBY 2014–2020 współfinansowanych ze środków budżetu państwa, dotyczących zakupu m.in. transponderów satelitarnych zrealizował je w kwocie w kwocie 4,2 tys. zł, tj. w 1,8%. Zakup dotyczył sprzętu informatycznego dla Centrum Monitorowania Rybołówstwa w Gdyni w ramach PO RYBY 2014–2020.

Zobowiązania w części 62 – Rybołówstwo na koniec 2021 r. wyniosły 1 601,2 tys. zł i były wyższe 17,1 tys. zł, tj. o 1,1% od zobowiązań na koniec 2020 r. (1 584,1 tys. zł). Dotyczyły one przede wszystkim zobowiązań z tytułu dodatkowego wynagrodzenia rocznego za 2020 r. oraz pochodnych od tego wynagrodzenia. Na koniec 2021 r. nie wystąpiły zobowiązania wymagalne.

Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi zwrócił w 2022 r. do Ministerstwa Finansów na rachunek wydatków w części 62 – Rybołówstwo niewykorzystane środki za rok 2021 w wysokości 291,7 tys. zł.

Zgodnie z zarządzeniem nr 241 Prezesa Rady Ministrów z dnia 5 listopada 2021 r. w sprawie przeznaczenia składników majątkowych oraz ustalenia podmiotu i sposobu przekazania spraw wszczętych i niezakończonych przekształconego Ministerstwa

Infrastruktury³⁷. Ministerstwo Infrastruktury przekazało do Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi składniki majątkowe zakupione z części 62 – Rybołówstwo, według stanu ksiąg rachunkowych działu rybołówstwo na dzień 31 grudnia 2020 r., które zostały przyjęte w dniu 30 grudnia 2021 r. do ewidencji księgowej MRiRW³⁸.

(akta kontroli str. 371-391, 469-949, 1007-1193, 2298-2683, 3311-3568, 3580-3610, 3878-3909, 5085-5159, 5173-5377, 5525-5530, 5806-5831, 5832-6842, 5848-5862, 5872-5902)

Zamówienia publiczne zrealizowane przez dysponenta III stopnia MRiRW

Do analizy wybrano zamówienia publiczne skutkujące wydatkami w 2021 r., do których stosowano przepisy ustawy 29 stycznia 2004 r. – Prawo zamówień publicznych³⁹ (dalej: upzp z 2004 r.) i ustawy z dnia 11 września 2019 r. – Prawo zamówień publicznych⁴⁰ (dalej: upzp z 2019 r.), oraz do których nie stosowano ww. przepisów, tj.:

Część 32 – Rolnictwo

Szczegółowej analizie poddano siedem postępowań o udzielenie zamówienia publicznego przeprowadzonych w 2021 r. na łączną kwotę wydatków w wysokości 2 459,1 tys. zł, tj.:

- 1) zamówień, do których stosowano upzp z 2004 r.:
 - postępowanie na usługi społeczne obejmujące świadczenie usług medycyny pracy na kwotę wydatków w 2021 r. w wysokości 31,6 tys. zł,
 - postępowanie na usługi społeczne na świadczenie usług pocztowych w obrocie krajowym i zagranicznym na kwotę wydatków w wysokości 360 tys. zł,
- 2) zamówień, do których stosowano upzp z 2019 r.:
 - postępowanie w trybie przetargu nieograniczonego na dostawę i wdrożenie subskrypcji oprogramowania wraz z migracją na kwotę wydatków w wysokości 1 745,5 tys. zł;
 - postępowanie w trybie przetargu nieograniczonego na wykonanie materiałów informacyjno-promocyjnych Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 na kwotę wydatków w wysokości 164,7 tys. zł,
- 3) zamówień, do których nie stosowano upzp z 2004 r. z uwagi na wartość zamówienia lub inne ustawowe przesłanki wyłączenia:
 - postępowanie dotyczące spedycji i transportu materiałów informacyjno-promocyjnych oraz produktów spożywczych wysokiej jakości na targi SIAL Middle East 2021, na kwotę wydatków w wysokości 33,3 tys. zł,

³⁷ M.P. poz. 1105.

³⁸ W związku z rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 29 października 2020 r. w sprawie przekształcenia Ministerstwa Infrastruktury (Dz. U. poz. 1929), z Ministerstwa Infrastruktury wyłączono komórki organizacyjne obsługujące sprawy działu rybołówstwo oraz pracowników obsługujących sprawy tego działu. Na mocy rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 29 października 2020 r. w sprawie przekształcenia Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi (Dz. U. poz. 1930), z mocą obowiązującą od dnia 2 listopada 2020 r., dokonano włączenia do Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi komórek organizacyjnych obsługujących sprawy działu rybołówstwo oraz pracowników obsługujących sprawy tego działu z Ministerstwa Infrastruktury.

³⁹ Dz. U. z 2019 r. poz. 1843, ze zm. – ustawa z dnia 29 stycznia 2004 r. – Prawo zamówień publicznych utraciła moc obowiązującą z dniem 1 stycznia 2021 r. (Dz. U. z 2019 r. poz. 2020 r.).

⁴⁰ Dz. U. z 2021 r. poz. 1129, ze zm. – obowiązuje od dnia 1 stycznia 2021 r.

- postępowanie dotyczące wykonania materiałów informacyjno-promocyjnych (gadżety) dotyczących systemu Chronionych Nazw Pochodzenia, Chronionych Oznaczeń Geograficznych, Gwarantowanych Tradycyjnych Specjalności na kwotę wydatków w wysokości 100 tys. zł,
- postępowanie dotyczące przygotowania i przeprowadzenia na stoisku Ministerstwa podczas Targów POLAGRA Premiery, prezentacji i degustacji polskich produktów spożywczych wysokiej jakości na kwotę wydatków w wysokości 24 tys. zł;

Część 33 – Rozwój wsi

Szczegółowej analizie poddano sześć postępowań o udzielenie zamówienia na łączną kwotę wydatków w wysokości 285,6 tys. zł, tj.:

- 1) zamówień, do udzielenia których stosowano upzp z 2004 r.:
 - postępowanie na usługi społeczne obejmujące świadczenie usług medycyny pracy dyskami na kwotę wydatków w wysokości 4,8 tys. zł,
 - postępowanie w trybie przetargu nieograniczonego na dostawę i wdrożenie subskrypcji oprogramowania wraz z migracją na kwotę wydatków w wysokości 97,1 tys. zł,
- 2) zamówień, do udzielenia których niestosowano upzp z 2004 r. z uwagi na wartość zamówienia lub inne ustawowe przesłanki wyłączenia:
 - postępowanie dotyczące zakupu krzeseł na kwotę w wysokości 18,8 tys. zł,
 - postępowanie dotyczące modernizacji systemu Kancelaria – Skargi na kwotę wydatków w wysokości 84,9 tys. zł,
 - postępowanie dotyczące zakupu stołów na wyposażenie sali konferencyjnej na kwotę wydatków w wysokości 50,2 tys. zł,
 - postępowanie dotyczące szkolenia obronnego dla pracowników ośrodków doradztwa rolniczego na kwotę wydatków w wysokości 29,8 tys. zł;

Część 35 – Rynki rolne

Szczegółowej analizie poddano pięć postępowań o udzielenie zamówienia publicznego na łączną kwotę wydatków w wysokości 315,3 tys. zł, tj.:

- 1) zamówień, do udzielenia których stosowano upzp z 2019 r.:
 - postępowanie na usługi społeczne obejmujące świadczenie usług medycyny pracy dyskami na kwotę wydatków w wysokości 2,4 tys. zł,
 - postępowanie na usługi społeczne w trybie podstawowym bez negocjacji na organizację stoiska informacyjno-promocyjnego podczas Międzynarodowych Targów Wyrobów Spożywczych POLAGRA 2021 na kwotę wydatków w wysokości 199,8 tys. zł,
- 2) zamówień, do których nie zastosowano upzp z 2019 r. z uwagi na wartość zamówienia lub inne ustawowe przesłanki wyłączenia:
 - postępowanie dotyczące wykonania materiałów informacyjno-promocyjnych ze znakiem PDŻ i Polska smakuje na kwotę wydatków w wysokości 95,2 tys. zł,
 - postępowanie dotyczące szkolenia obronnego dla pracowników zatrudnionych w komórkach organizacyjnych MRiRW, którym powierzono prowadzenie spraw związanych z wykonywaniem zadań obronnych na kwotę wydatków w wysokości 5 tys. zł,

- postępowanie dotyczące pokazów kulinarnych podczas targów żywności regionalnej i ekologicznej w Poznaniu na kwotę wydatków poniesionych z budżetu państwa w 2021 r. w wysokości 12,9 tys. zł;

Część 62 – Rybołówstwo

Szczegółowej analizie poddano siedem postępowań o udzielenie zamówienia publicznego na łączną kwotę wydatków w wysokości 567,3 tys. zł, tj.:

- 1) zamówień, do udzielenia których stosowano upzp z 2019 r.:
 - postępowanie z wolnej ręki na usługę obejmującą zbieranie i opracowywanie danych statystycznych z zakresu rybactwa śródlądowego oraz chowu i hodowli ryb w ramach realizacji Programu Badań Statystycznych Statystyki Publicznej na rok 2020 na kwotę wydatków w wysokości 185 tys. zł,
 - postępowanie w trybie podstawowym bez negocjacji na zakup macierzy dyskowej wraz z 10 dyskami na kwotę wydatków w wysokości 64,1 tys. zł,
 - postępowanie na usługi społeczne obejmujące świadczenie usług medycyny pracy na kwotę wydatków w wysokości 9,3 tys. zł,
 - postępowanie w trybie przetargu nieograniczonego na dostawę i wdrożenie subskrypcji oprogramowania wraz z migracją na kwotę wydatków w wysokości 100 tys. zł,
- 2) zamówień, do których nie stosowano upzp z 2004 r. z uwagi na wartość zamówienia lub inne ustawowe przesłanki wyłączenia:
 - postępowanie dotyczące prognozy oddziaływania na środowisko projektu programu Fundusze Europejskie dla Rybactwa na lata 2021–2027 na kwotę wydatków w wysokości 99,6 tys. zł,
 - postępowanie dotyczące uczestnictwa w obradach Komitetu Naukowo – Technicznego Konwencji o Ochronie i Zarządzaniu Zasobami Mintaja w centralnej części Morza Beringa na kwotę wydatków w wysokości 9,9 tys. zł,
 - postępowanie dotyczące wykonania opracowania w zakresie określenia stanu zasobów makreli w Morzu Bałtyckim na kwotę wydatków w wysokości 99,4 tys. zł.

W wyniku analizy ww. wydatków w trybie zamówienia publicznego dokonanych przez dysponenta III stopnia MRiRW w części 32 – Rolnictwo, 33 – Rozwój wsi, 35 – Rynki rolne i 62 – Rybołówstwo nie stwierdzono naruszeń przepisów upzp z 2004 r. i upzp z 2019 r., a także procedur wewnętrznych dysponenta III stopnia w MRiRW w zakresie udzielania zamówień publicznych. Prawidłowo stosowano lub wyłączono zasadę zachowania uczciwej konkurencji oraz równego traktowania wykonawców. Realizacja zamówień (pod względem przedmiotu zamówienia, terminu realizacji i wysokości wynagrodzenia wykonawcy) była zgodna z postanowieniami zawartych umów. Wydatki poniesione z tytułu realizacji zamówień były celowe i gospodarne oraz służyły realizacji zadań MRiRW.

Plan o udzielenie zamówienia publicznego w 2021 r. był zamieszczony na stronie internetowej MRiRW w dniu 26 lutego 2021 r. oraz w Biuletynie Zamówień Publicznych. W 2021 r. dokonano łącznie 35 aktualizacji planu postępowań o udzielenie zamówienia publicznego na 2021 r. Plan postępowań był zgodny z rozporządzeniem Ministra Rozwoju, Pracy i Technologii z dnia 18 grudnia 2020 r. w sprawie wzoru planu postępowań o udzielenie zamówień⁴¹.

⁴¹ Dz. U. poz. 2362.

Dysponent III stopnia MRiRW terminowo przekazał Prezesowi Urzędu Zamówień Publicznych sprawozdania o udzielonych zamówieniach publicznych w 2021 r. Dysponent III stopnia MRiRW w 2021 r. nie realizował zamówień antycovidowych.

(akta kontroli str. 6542-6906)

Nadzór i kontrola

Zgodnie z Informacją o kontrolach przeprowadzonych przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi w I i II półroczu 2021 r. sporządzoną przez Departament Kontroli i Audytu, w 2021 r. pracownicy Ministerstwa prowadzili 81 kontroli, w tym 56 kontroli było zakończonych (33 kontrole w jednostkach podległych i nadzorowanych oraz w komórkach organizacyjnych MRiRW) w zakresie prawidłowości wykonywanych zadań i wykorzystania środków budżetowych. W wyniku tych kontroli kierownikom jednostek podległych i nadzorowanych przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi wydano zalecenia pokontrolne.

Zespół Audytu Wewnętrznego w Departamencie Kontroli i Audytu MRiRW w 2021 r. zrealizował cztery zadania audytowe, tj.: „Gospodarowanie środkami Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych”, „Nadzór nad wykonywaniem zadań przez Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa w zakresie realizacji Programu dla szkół”, „Obsługa Komitetu Monitorującego PROW 2014–2020”, „Inwentaryzacja sprzętu służbowego do przetwarzania informacji”.

Ponadto w 2021 r. rozpoczęto cztery zadania audytowe, które były kontynuowane w 2022 r. oraz przeprowadzono trzy czynności sprawdzające. W wyniku zakończonych w 2021 r. trzech zadań audytowych wydano zalecenia.

Dysponent części dokonywał oceny stopnia realizacji zadań finansowanych środkami z dotacji z budżetu państwa, przede wszystkim pod względem zapewnienia prawidłowości realizacji dotowanych zadań z przepisami prawa oraz prawidłowości kalkulacji kosztów zawartych we wnioskach o dotacje, a także poprzez weryfikację sprawozdań merytorycznych oraz rozliczeń finansowych. W ramach sprawowanego nadzoru nad wykorzystaniem dotacji organizowane były również spotkania z pracownikami jednostek realizujących wydatki w ramach dotacji.

Dysponent III stopnia w MRiRW prowadził codzienny monitoring w zakresie realizacji wydatków budżetowych, a wyniki analiz przedkładał w miesięcznych informacjach Dyrektorowi Generalnemu w MRiRW. Dochody budżetowe monitorowane były podczas generowania i kompletowania wyciągów bankowych.

W zakresie wykonania budżetu państwa oraz budżetu środków europejskich sporządzane były i akceptowane przez kierownictwo Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi:

- Syntetyczna informacja z wykonania dochodów, wydatków budżetowych oraz wydatków budżetu środków europejskich za I kwartał 2021 r. w częściach 32 – Rolnictwo, 33 – Rozwój wsi, 35 – Rynki rolne i 62 – Rybołówstwo,
- Syntetyczna informacja z wykonania dochodów, wydatków budżetowych oraz wydatków budżetu środków europejskich za II kwartał 2021 r. w częściach 32 – Rolnictwo, 33 – Rozwój wsi, 35 – Rynki rolne i 62 – Rybołówstwo,
- Syntetyczna informacja z wykonania dochodów, wydatków budżetowych oraz wydatków budżetu środków europejskich za III kwartał 2021 r. w częściach 32 – Rolnictwo, 33 – Rozwój wsi, 35 – Rynki rolne i 62 – Rybołówstwo.

(akta kontroli str. 41-146, 159-370, 950-1006, 3569-3579, 5160-5172, 6089-6104, 6144-6162)

Stwierdzona
nieprawidłowość

Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi nieefektywnie sprawował nadzór nad Agencją Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa oraz Krajowym Ośrodkiem Wsparcia

Rolnictwa KOWR w zakresie realizacji planów finansowych tych agencji i Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa wobec niepodejmowania działań w celu zapobieżenia dokonywania wydatków przez te agencje z przekroczeniem zakresu upoważnienia ustalonego w tych planach.

Nadzór nad ARiMR, Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi sprawował na podstawie art. 3 ustawy z 9 maja 2008 r. o Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa⁴², a nad KOWR na podstawie art. 2 ust. 3 ustawy z dnia 10 lutego 2017 r. o Krajowym Ośrodku Wsparcia Rolnictwa⁴³.

W sprawozdaniach Rb-40 za I-IV kwartał 2021 r. z wykonania planów finansowych agencji wykonawczych, tj. Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa i Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa zostały wykazane przekroczenia planowanych wydatków. Sprawozdania te, przed przekazaniem do Ministerstwa Finansów, zgodnie z § 14 ust. 4 Instrukcji sporządzania sprawozdań budżetowych w zakresie budżetu państwa, stanowiącej załącznik nr 34 do rozporządzenia Ministra Rozwoju i Finansów z dnia 9 stycznia 2018 r. w sprawie sprawozdawczości budżetowej⁴⁴, zostały parafowane przez Dyrektora Departamentu Budżetu i Finansów (od 1 stycznia 2022 r. Departamentu Budżetu) z upoważnienia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi, jako nadzorującego te agencje.

Przekroczenia planów finansowych w zakresie wydatków zostały wykazane w:

- 1) sprawozdaniu Rb-40 ARiMR za I kwartał 2021 r. w pozycjach:
 - B. III. 1.7.7 – wpłaty na PFRON – wydatkowano 950,2 tys. zł pomimo nieustalenia planu wydatków w tej pozycji planu finansowego;
 - B. III. 3.13 – finansowanie zobowiązań z tytułu programów pomocowych realizowanych przez Agencję w latach ubiegłych – przekroczone planowane wydatki o 176 884,2 tys. zł (plan 3 213 tys. zł, wykonanie 180 097,2 tys. zł);
 - B. III. 6 – zwroty niewykorzystanych dotacji w roku ubiegłym – wydatkowano 11 007,9 tys. zł pomimo nieustalenia planu wydatków w tej pozycji planu finansowego;
- 2) sprawozdaniu Rb-40 ARiMR za II kwartał 2021 r. w pozycjach:
 - B. III. 1.7.7 – wpłaty na PFRON – wydatkowano 2 023,6 tys. zł pomimo nieustalenia planu wydatków w tej pozycji planu finansowego;
 - B. III. 3.16 – pomoc przeznaczona dla producentów świń, którym zagraża utrata płynności finansowej w związku z ograniczeniami na rynku rolnym spowodowanymi epidemią COVID-19 – wydatkowano 127 787,3 tys. zł pomimo nieustalenia planu wydatków w tej pozycji;
 - B. III. 3.17 – program dofinansowania zakupu komputerów przez producentów rolnych – wydatkowano 51 972 tys. zł pomimo nieustalenia planu wydatków w tej pozycji;
 - B. III. 4 – wpłata do budżetu państwa – wydatkowano 217 447,2 tys. zł pomimo nieustalenia planu wydatków w tej pozycji;
 - B. III. 6 – zwroty niewykorzystanych dotacji w roku ubiegłym – wydatkowano 11 007,9 tys. zł pomimo nieustalenia planu wydatków w tej pozycji;
- 3) sprawozdaniu Rb-40 ARiMR za III kwartał 2021 r. w pozycjach:
 - B. III. 1.7.7 – wpłaty na PFRON – przekroczone planowane wydatki o 681,6 tys. zł (plan 2 394 tys. zł, wykonanie 3 075,6 tys. zł);

⁴² Dz. U. z 2019 r. poz. 1505, ze zm.

⁴³ Dz. U. z 2020 r. poz. 481.

⁴⁴ Dz. U. z 2020 r. poz. 1564 ze zm. – zastąpione przez rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 11 stycznia 2022 r. w sprawie sprawozdawczości budżetowej (Dz. U. poz. 144).

- B. III. 6 – zwroty niewykorzystanych dotacji w roku ubiegłym – wydatkowano 11 007,9 tys. zł pomimo nieustalenia planu wydatków w tej pozycji; sprawozdaniu;
- 4) sprawozdaniu Rb-40 ARiMR za IV kwartał 2021 r. w pozycji: B. III. 6 – zwroty niewykorzystanych dotacji w roku ubiegłym – wydatkowano 11 007,9 tys. zł pomimo nieustalenia planu wydatków w tej pozycji.
- 5) sprawozdaniu Rb-40 KOWR za II kwartał 2021 r. w pozycji B. III. 3.8 – POPŻ Operacja I i II – przekroczone planowane wydatki o 52 293,8 tys. zł (plan 144 336 tys. zł, wykonanie 196 629,8 tys. zł);
- 6) sprawozdaniu Rb-40 KOWR za III kwartał 2021 r. w pozycji B. III. 3.8 – POPŻ Operacja I i II – przekroczone planowane wydatki 164 443,2 tys. zł (plan 144 336 tys. zł wykonanie 308 779,2 tys. zł).
- 7) sprawozdaniu Rb-40 Zasobu WRSP za II kwartał 2021 r. w pozycji B. III 1.1.1 – wpłata za rok poprzedni – przekroczone planowane wydatki o kwotę 158 709,3 tys. zł (plan 10 000 tys. zł, wykonanie 168 709,3 tys. zł);
- 8) sprawozdaniu Rb-40 Zasobu WRSP za III kwartał 2021 r. w pozycjach:
 - B. III 1.1.1 – wpłata za rok poprzedni – przekroczone planowane wydatki o kwotę 158 709,3 tys. zł (plan 10 000 tys. zł, wykonanie 168 709,3 tys. zł),
 - B. III. 3.5.2 – wpłaty do US z tytułu VAT – przekroczone planowane wydatki o kwotę 9 415 tys. zł (plan 70 000 tys. zł, wykonanie 79 415 tys. zł);
- 9) sprawozdaniu Rb-40 Zasobu WRSP za IV kwartał 2021 r. w pozycji: B. III. 3.5.2 – wpłaty do US z tytułu VAT – przekroczone planowane wydatki o kwotę 4 831,1 tys. zł (plan 115 000 tys. zł, wykonanie 119 831,1 tys. zł).

Zgodnie z art. 44 ust. 1 pkt 3 i art. 162 pkt 3 ufp, dokonywanie wydatków następuje w granicach kwot określonych w planie finansowym, z uwzględnieniem prawidłowo dokonanych przeniesień.

Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi wyjaśnił m.in., że: „Przekroczenia planu Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa w zakresie wpłat na PFRON w szczególnych kwartałach 2021 r. wynikają z wytycznych Ministra Finansów, że wydatki/koszty na PFRON nie powinny być planowane, gdyż mają charakter sankcyjny i pomimo sukcesywnych zmian planu finansowego ARiMR w trakcie roku, w których ARiMR ujmowała wyłącznie kwotę zrealizowanych wpłat na PFRON dokonanych w ciągu 2021 r., w sprawozdaniu Rb-40 za IV kw. 2021 powstały przekroczenia. Uwzględniając ustawowy termin dokonywania miesięcznych wpłat na PFRON oraz czas niezbędny do przeprowadzenia w trybie art. 21 ust. 5 ustawy o finansach publicznych zmiany w planie finansowym, brak było możliwości dokonania kolejnej zmiany planu finansowego ARiMR w 2021 r. (ostatnia zgoda na zmianę z 28 grudnia 2021 r.). Przekroczenia wykazane w sprawozdaniu Rb-40 ARiMR za I kw. 2021 r. w poz. Finansowanie zobowiązań z tytułu programów pomocowych realizowanych przez ARiMR w latach ubiegłych nie występują w sprawozdaniu za IV kw. 2021 r. Powyższe wynika ze zmiany sposobu prezentacji w 2021 r. zobowiązań 2020 r. finansowanych ze środków przekazanych ARiMR przez Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa w 2020 r., polegającej na wydzieleniu pozycji:

a) pomoc przeznaczona dla producentów świń, którym zagraża utrata płynności finansowej w związku z ograniczeniami na rynku rolnym spowodowanymi epidemią COVID-19,

b) program dofinansowania zakupu komputerów przez producentów rolnych. Procedowanie pierwszej zmiany planu finansowego na 2021 r. (...) w wyniku uzgodnień z Ministerstwem Finansów (trwających od 18 marca 2021 r.) odnośnie do sposobu ujęcia środków otrzymanych przez ARiMR w 2020 r. z KOWR

zakończyło się 9 lipca 2021 r. zgodą Ministra RiRW m.in. na zmiany uwzględniające tylko w części B zmianę stanu środków otrzymanych w 2020 r. z KOWR oraz w pozycji „Wydatki na realizację zadań” wskazanych wyżej punktów a i b - finansowanych w trybie rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 21 grudnia 2012 r. w sprawie sposobu ustalania nadwyżki środków finansowych ARiMR⁴⁵ ze środków otrzymanych przez KOWR po ustaleniu wartości kasowych wydatków pomocowych i wpłaty nadwyżki. Ponadto w ww. zmianie planu w pozycji „Wpłata do budżetu państwa (np. z zysku, nadwyżki środków finansowych)” uwzględniono planowaną wpłatę do budżetu państwa środków finansowych pozostających po zrealizowaniu zobowiązań krótkoterminowych finansowanych w trybie ww. rozporządzenia Ministra RiRW z dnia 21 grudnia 2012 r. Ostateczne kwoty wydatków ujęte w powyższych pozycjach zostały ustalone na dzień 30 czerwca 2021 r. i zaktualizowane w III zmianie planu finansowego Ministra RiRW z 27 sierpnia 2021 r.). Przekroczenia w tych pozycjach w spr. Rb-40 za IV kw. 2021 r. wynikają z planowania kwot w tysiącach złotych, zgodnie z regułą zaokrąglania liczb. Zastosowanie innego sposobu zaokrąglenia planowanych wydatków mogło doprowadzić do niezgodności ze stanem środków pieniężnych na początku roku. Odnośnie do przekroczeń w poszczególnych kwartałach w poz. Zwroty niewykorzystanych dotacji w roku ubiegłym - formularz planu finansowego nie przewiduje wskazanej pozycji. Brak możliwości aktualizacji planowanych stanów na początek i koniec roku w planie finansowym, w tym stanu środków pieniężnych stosownie do pisma Ministerstwa Finansów z dnia 20 października 2014 r., uniemożliwiało ujęcie w planie finansowym środków pochodzących z dotacji 2020 r. podlegających zwrotowi do budżetu państwa w styczniu 2021 r.

Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi wyjaśnił również, że „pismem z 22 marca 2022 r. (...) Minister RiRW wystąpił do Ministra Finansów o rozważenie wprowadzenia regulacji umożliwiającej dokonywanie, w trybie art. 21 ust. 5 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych, zmian planu finansowego agencji wykonawczej w zakresie m.in. stanu środków pieniężnych na początek i koniec roku, o których mowa w art. 21 ust. 1 pkt 8 ww. ustawy.

Jednocześnie Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi wyjaśnił, że „Podane przyczyny przekroczenia planu Zasobu WRSP w Rb-40 za IV kw. 2021 r. w poz. B.III 1.1.1 i B.III.3.5.2 dotyczą również przekroczeń za II i III kw. 2021 r., ze względu na sporządzanie sprawozdania Rb-40 w ujęciu narastającym od początku roku. Natomiast przekroczenie wykazane w sprawozdaniu Rb-40 KOWR za II i III kw. 2021 w poz. B.III.3.8 nie występuje w sprawozdaniu za IV kw. 2021 r. i wynika z przedłożenia przez KOWR zmiany planu finansowego w dniu 22 listopada 2021 r. (...)”.

Ponadto Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi podał, że wyjaśnienia KOWR i ARiMR odnośnie do przekroczeń planu finansowego wydatków są analizowane w Departamencie Budżetu w MRiRW i po zakończeniu analizy zostaną podjęte stosowne działania w tym nadzorcze.

Najwyższa Izba Kontroli zauważa, że nadzór Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi nad ARiMR i KOWR w zakresie realizacji planów finansowych tych agencji i Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa nie był efektywny bowiem nastąpiło przekroczenie planowanych wydatków. Koniecznym zatem jest wzmocnienie nadzoru Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w tym zakresie.

(akta kontroli str. 371-391, 3611-3877, 6105-6143, 6168-6223)

⁴⁵ Dz. U. poz. 1493.

2.2 Wydatki budżetu środków europejskich

Opis stanu
faktycznego

Wydatki budżetu środków europejskich zaplanowano w ustawie budżetowej na rok 2021 w częściach, których dysponentem był Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi w łącznej kwocie 8 925 732 tys. zł, z tego w części 32 – Rolnictwo w kwocie 30 965 tys. zł, w części 33 – Rozwój wsi w kwocie 8 686 699 tys. zł oraz w części 62 – Rybołówstwo w kwocie 208 068 tys. zł. W części 35 – Rynki rolne nie planowano i nie realizowano wydatków budżetu środków europejskich.

Wydatki budżetu środków europejskich zaplanowane w ustawie budżetowej zostały zwiększone w 2021 r. ze środków pochodzących z rezerw celowych o łączną kwotę 12 213 377,2 tys. zł, z tego dla części 33 – Rozwój wsi o 12 141 712 tys. zł i dla części 62 – Rybołówstwo o 71 665,2 tys. zł. Nie złożono wniosków o uruchomienie rezerw celowych z budżetu środków europejskich dla części 32 – Rolnictwo.

Wydatki w planie po zmianach w budżecie środków europejskich ustalono w 2021 r. w łącznej wysokości 21 139 109,2 tys. zł, z tego w:

- części 32 – Rolnictwo w wysokości 30 965 tys. zł,
- części 33 – Rozwój wsi w wysokości 20 828 411 tys. zł,
- części 62 – Rybołówstwo w wysokości 279 733,2 tys. zł.

Z przyznanej kwoty rezerw celowych w części 33 – Rozwój wsi wykorzystano 12 140 369,9 tys. zł, tj. prawie 100% przyznanych środków, a w części 62 – Rybołówstwo wykorzystano 47 490,4 tys. zł, tj. 66,3% kwoty planu wydatków po zmianach. Niewykorzystane środki rezerw celowych w części 33 – Rozwój wsi w kwocie 1 342,1 tys. zł oraz w części 62 – Rybołówstwo w kwocie 24 174,7 tys. zł zostały terminowo zwrócone na rachunek Ministra Finansów.

Przyczyny niewykorzystania środków z rezerw celowych w części 62 – Rybołówstwo zostały przedstawione w dalszej części wystąpienia w opisie dotyczącym wydatków budżetu środków europejskich na realizację PO RYBY 2014–2020.

Środki z rezerw celowych w części 33 – Rozwój wsi zostały przeznaczone dla ARiMR na dotacje celowe na zadania realizowane w ramach Wspólnej Polityki Rolnej, tj. na finansowanie wydatków z I filara WPR, w tym w szczególności systemów wsparcia bezpośredniego, a także na finansowanie wydatków z II filara WPR, tj. na realizację PROW 2014–2020. Środki z rezerw celowych w części 62 – Rybołówstwo zostały przeznaczone m.in. na dotacje celowe na dokonywanie płatności dla beneficjentów PO RYBY 2014–2020, dla jednostki realizującej, tj. Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa poprzez Bank Gospodarstwa Krajowego.

Kontrolą prawidłowości dokonywania zmian planu wydatków wynikających z podziału rezerw celowych objęto 100% kwoty zwiększającej plan wydatków środkami z rezerw celowych w części 33 – Rozwój wsi, tj. kwotę 12 141 712 tys. zł oraz 100% kwoty zwiększającej plan wydatków środkami z rezerw celowych w części 62 – Rybołówstwo, tj. kwotę 71 665,2 tys. zł.

W wyniku badania nie stwierdzono nieprawidłowości. Środki zostały przeznaczone na realizację zadań wskazanych we wnioskach kierowanych do Ministra Finansów, Funduszy i Polityki Regionalnej oraz Ministra Finansów o uruchomienie rezerw celowych. Środki z rezerw celowych uruchomiono zgodnie z procedurą określoną w art. 154 ufp.

W części 62 – Rybołówstwo, u dysponenta III stopnia w MRiRW zbadano przyznaną rezerwę celową (poz. 98 rezerw celowych, decyzja Ministra Finansów z dnia 15 listopada 2021 r.) na realizację projektu pn. *"Ocena sposobu przydziału uprawnień do połowów podmiotom uprawnionym do wykonywania rybołówstwa komercyjnego na obszarze Zalewu Szczecińskiego, Jeziora Dąbie i Zatoki Pomorskiej"* w ramach

PO RYBY 2014–2020 w wysokości 390,6 tys. zł, tj. 30,1% kwoty zwiększeń z rezerw celowych w tej części. Rezerwa została wykorzystana w 100%.

W 2021 r. Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi nie dokonywał blokowania planowanych wydatków w budżecie środków europejskich. Dyrektor Departamentu Budżetu w MRiRW wyjaśniła, że „*Nie blokowano wydatków w budżecie środków europejskich ze względu na ich specyfikę. Środki są przekazywane na podstawie zleceń płatności przekazywanych do Banku Gospodarstwa Krajowego. W przypadku PO Rybactwo i morze 2014-2020, zlecenia płatności są wystawiane przez Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa na płatności na rzecz beneficjentów, Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi na zadania realizowane przez Departament Rybołówstwa w ramach programu oraz Główny Inspektorat Rybołówstwa Morskiego. Środki nie mogły zostać przeznaczone na inne cele*”.

W 2021 r. wydatki budżetu środków europejskich zrealizowano w części 32 – Rolnictwo w kwocie 26 110,6 tys. zł (84,3% kwoty planu po zmianach), w części 33 – Rozwój wsi w kwocie 20 827 859,2 tys. zł (prawie 100% kwoty planu po zmianach) i w części 62 – Rybołówstwo w kwocie 249 058,2 tys. zł (89% kwoty planu po zmianach).

Dysponent III stopnia w MRiRW zrealizował w 2021 r. wydatki z budżetu środków europejskich w części 62 – Rybołówstwo. Wydatki te wykonano w kwocie 2 465,5 tys. zł, tj. 46,9% kwoty planu po zmianach (5 257,6 tys. zł). Niskie wykorzystanie środków spowodowane było m.in. niewykonaniem wydatków na realizację zadania dotyczącego zakupu satelitarnych urządzeń lokacyjnych (transponderów) dla wszystkich jednostek rybackich, z powodu niezakończenia przez Komisję Europejską do końca 2021 r. prac legislacyjnych związanych z wprowadzeniem nowego rozporządzenia w tej sprawie.

W części 32 – Rolnictwo wydatki budżetu środków europejskich zrealizowano w kwocie 26 110,6 tys. zł, co stanowiło 84,3% kwoty planu wydatków po zmianach (30 965 tys. zł). Niezrealizowane wydatki w części 32 – Rolnictwo w kwocie 4 854,4 tys. zł dotyczyły przede wszystkim braku realizacji przez szkoły rolnicze projektów w ramach programów operacyjnych na lata 2014–2020. Spowodowane to było m.in. odstępniem od realizacji projektu ze względu na brak możliwości utworzenia grupy uczestników z powodu COVID-19, oszczędnościami uzyskanymi w wyniku rozstrzygniętych postępowań o udzielenie zamówienia publicznego, a także przedłużającymi się lub nierozstrzygniętymi postępowaniami o udzielenie zamówienia publicznego.

Wydatki budżetu środków europejskich w części 32 – Rolnictwo w 2021 r. były wyższe o 12 507,8 tys. zł, tj. o 92%, od wykonanych w 2020 r. (13 602,8 tys. zł) i wynikały ze zwiększonych potrzeb szkół rolniczych na środki finansowe w związku z realizacją projektów, w szczególności w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2014–2020, których termin zakończenia upływał 31 grudnia 2021 r.

W części 32 – Rolnictwo skontrolowano procedurę przekazywania w 2021 r. środków z budżetu środków europejskich przez dysponenta części na podstawie art. 188 ust. 2 ufp i rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 21 grudnia 2012 r. w sprawie płatności w ramach programów finansowanych z udziałem środków europejskich oraz przekazywania informacji dotyczących tych płatności⁴⁶.

Badaniem objęto środki w łącznej kwocie 8 565,3 tys. zł przekazane na realizację przez Zespół Szkół Centrum Kształcenia Rolniczego im. Stanisława Staszica w Sejnach projektów:

⁴⁶ Dz. U. z 2021 r. poz. 2081.

- „Termomodernizacja budynków szkoły, internatu i warsztatów szkolnych przy Zespole Szkół Centrum Kształcenia Rolniczego w Sejnach”, w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2014–2020,
- „Młodzi – zawodowo kompetentni na rynku pracy” oraz „Młodzi – zawodowo kompetentni na rynku pracy – 2 edycja”, w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2014–2020,
- „Europejskie staże drogą do kariery” oraz „Kompetencje kluczowe – nasza droga do kariery”, w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014–2020.

Doboru próby dokonano w sposób celowy ze względu na najwyższe kwoty przekazywane szkołom rolniczym. Kontrolowane wydatki stanowiły 32,8% wydatków zrealizowanych w tej części. W wyniku badania nie stwierdzono nieprawidłowości. Przekazywanie przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi płatności z budżetu środków europejskich na dofinansowanie zadań realizowanych przez powyższą szkołę było zgodne z ww. przepisami prawa.

W części 33 – Rozwój wsi wydatki budżetu środków europejskich zrealizowano w kwocie 20 827 859,2 tys. zł, tj. prawie 100% kwoty planu wydatków po zmianach. Wydatki te przeznaczono w wysokości 14 941 554,1 tys. zł na I filar WPR (w tym 14 794 450,4 tys. zł na płatności bezpośrednie) oraz 5 886 305,1 tys. zł na II filar WPR, tj. na finansowanie realizacji PROW 2014–2020.

Wydatki te były niższe o 1 636 695,7 tys. zł, tj. o 7,3%, od wydatków poniesionych w 2020 r. (22 464 554,9 tys. zł). Wynikało to m.in. z faktu, że w 2020 r. dokonano wszystkich płatności w ramach wprowadzonego do PROW 2014–2020 nowego instrumentu wsparcia łagodzącego skutki pandemii pn. „Wyjątkowe tymczasowe wsparcie dla rolników, mikroprzedsiębiorstw oraz małych i średnich przedsiębiorstw szczególnie dotkniętych kryzysem związanym z COVID-19”.

W części 33 – Rozwój wsi badaniem objęto wydatki budżetu środków europejskich zrealizowane przez dysponenta części w kwocie 4 388 760,3 tys. zł, tj. 21,1% płatności z budżetu środków europejskich w 2021 r. w tej części. Badanie dotyczyło środków przekazanych dla ARiMR na finansowanie WPR. Doboru próby dokonano celowo ze względu na najwyższe kwoty przekazywane Agencji. W wyniku badania nie stwierdzono nieprawidłowości. Środki były przekazywane przez dysponenta części na podstawie zapotrzebowań złożonych przez ARiMR, zgodnie z przepisami ustawy z dnia 27 maja 2015 r. o finansowaniu wspólnej polityki rolnej⁴⁷ oraz rozporządzeniem Ministra Rozwoju i Finansów z dnia 24 listopada 2017 r. w sprawie środków na realizację wspólnej polityki rolnej⁴⁸.

Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi w 2022 r. zwrócił do Ministerstwa Finansów na rachunek wydatków w części 33 – Rozwój wsi niewykorzystane środki za rok 2021 w wysokości 147,3 tys. zł.

W części 62 – Rybołówstwo wydatki budżetu środków europejskich zrealizowano w kwocie 249 058,2 tys. zł, tj. 89% kwoty planu wydatków po zmianach (279 733,2 tys. zł). Wydatki te przeznaczono na realizację Wspólnej Polityki Rybołówstwa, tj. na finansowanie PO RYBY 2014–2020.

Niewykorzystanie środków w części 62 – Rybołówstwo w kwocie 30 675 tys. zł, jak wyjaśniła Dyrektor Departamentu Rybołówstwa w MRiRW (...) wynikało z faktu, że do końca roku 2021, beneficjenci PO RYBY 2014-2020, występowali z wnioskami

⁴⁷ Dz. U. z 2018 r. poz. 719, ze zm.

⁴⁸ Dz. U. poz. 2235.

o aneksy do umów, które przedłużały terminy realizacji operacji, w związku z tym nie wszystkie zaplanowane wypłaty mogły być zrealizowane do końca 2021 r.”

Wydatki budżetu środków europejskich w części 62 – Rybołówstwo były niższe o 39,5% od wydatków poniesionych w 2020 r. (411 168,5 tys. zł). Dyrektor Departamentu Rybołówstwa w MRiRW wyjaśniła, że „wydatki zrealizowane w roku 2020, w znacznej mierze stanowiły wypłaty dla beneficjentów PO RYBY 2014–2020, w ramach dodatkowej pomocy z uwagi na utracone dochody spowodowane wystąpieniem pandemii wirusa Covid-19. Powyższe wydatki spowodowane były wyjątkową sytuacją na przestrzeni realizacji PO RYBY 2014–2020. W roku 2021 wydatki zostały zaplanowane na bieżące regulowanie płatności dla beneficjentów PO RYBY 2012-2020 i realizowane na podstawie harmonogramów wydatków wynikających z umów zawartych z beneficjentami programu”.

W części 62 – Rybołówstwo badaniem objęto wydatki budżetu środków europejskich zrealizowane przez dysponenta części w kwocie 57 243,8 tys. zł, stanowiącej 23% płatności z budżetu środków europejskich w 2021 r. w tej części. Badanie dotyczyło środków przeznaczonych na finansowanie płatności na rzecz beneficjentów PO RYBY 2014–2020 przez ARiMR. Doboru próby dokonano w sposób celowy ze względu na najwyższe kwoty przekazywane ARiMR. W wyniku badania nie stwierdzono nieprawidłowości. Płatności zostały zrealizowane zgodnie z rozporządzeniem Ministra Finansów z dnia 21 grudnia 2012 r. w sprawie płatności w ramach programów finansowanych z udziałem środków europejskich oraz przekazywania informacji dotyczących tych płatności⁴⁹.

U dysponenta III stopnia w MRiRW badaniem objęto próbę wydatków budżetu środków europejskich w części 62 – Rybołówstwo, dobraną w sposób celowy, w kwocie 388,9 tys. zł stanowiącej 15,8% wydatków budżetu środków europejskich zrealizowanych przez ww. dysponenta w tej części (2 465,5 tys. zł). W wyniku przeprowadzonego badania stwierdzono, że skontrolowane wydatki zostały rzetelnie skalkulowane oraz dokonywano ich legalnie, zgodnie z planem finansowym, na zakupy i usługi służące realizacji celów jednostki. Wydatki były poniesione w sposób oszczędny, umożliwiając terminową realizację zadań, w wysokości i terminach wynikających z wcześniej zaciągniętych zobowiązań. Nie wystąpiły przypadki nieterminowych płatności skutkujących zaplaceniem odsetek.

(akta kontroli str. 371-391, 4252-4561, 4616-4703, 4734-4974, 5511-5520, 5843-5847, 6163-6167, 6385-6422)

Wspólna Polityka Rolna

Limit wkładu publicznego w zakresie Wspólnej Polityki Rolnej określony w tabeli nr 2 załącznika 16 do ustawy budżetowej na rok 2021 w kwocie ogółem 24 328 805,7 tys. zł został wykonany w wysokości 24 302 371,9 tys. zł, tj. w 99,9% kwoty planu wydatków po zmianach. Wkład środków europejskich wyniósł 21 065 749,1 tys. zł (99,9% kwoty planu wydatków po zmianach), a wkład budżetu państwa – 3 236 622,8 tys. zł (99,7% kwoty planu wydatków po zmianach).

Wydatki na WPR zrealizowano w kwocie o 8,1% niższej od wydatków na ten cel w 2020 r. (26 420 704 tys. zł).

Limit powyższych wydatków został określony dla dwóch części, których dysponentem był Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi (części 32 – Rolnictwo i części 33 – Rozwój wsi), a także dla części 19 – Budżet, finanse publiczne i instytucje

⁴⁹ Dz. U. z 2021 r. poz. 2081.

finansowe, części 49 – Urząd Zamówień Publicznych oraz części 85 – Budżety wojewodów.

Wydatki budżetu państwa i budżetu środków europejskich na WPR w 2021 r. w ramach części 32 – Rolnictwo i części 33 – Rozwój wsi zrealizowano w łącznej kwocie 24 082 021,3 tys. zł, tj. 99,9% kwoty planu wydatków po zmianach w wysokości 24 097 140,5 tys. zł, z tego wydatki ze środków europejskich zrealizowano w kwocie 20 853 969,8 tys. zł, tj. prawie 100% kwoty planu wydatków po zmianach (20 859 376 tys. zł), natomiast wydatki budżetu państwa w kwocie 3 222 645,3 tys. zł, tj. 99,5% kwoty planu wydatków po zmianach (3 237 764,5 tys. zł).

W ramach części 32 – Rolnictwo wydatki budżetu państwa na WPR zostały zrealizowane w wysokości 40 170,5 tys. zł, tj. 84,6% kwoty planu wydatków po zmianach (47 505,3 tys. zł) i dotyczyły pomocy technicznej w ramach PROW 2014–2020. Czynnikiem wpływającym na niższe wykonanie tych wydatków w znacznym stopniu była sytuacja epidemiologiczna związana z COVID-19, która ograniczyła możliwości realizacji wcześniej zaplanowanych operacji, w tym m.in. spotkań i konferencji, a także zmniejszyła liczbę krajowych i zagranicznych wyjazdów służbowych oraz szkoleń pracowników.

W ramach części 33 – Rozwój wsi wydatki budżetu państwa na WPR zostały zrealizowane w wysokości 3 182 474,8 tys. zł, tj. 99,8% kwoty planu wydatków po zmianach (3 190 259,2 tys. zł) i przeznaczone zostały głównie na dotacje dla ARiMR na finansowanie PROW 2014–2020 (3 018 620,2 tys. zł).

Wydatki z budżetu środków europejskich w ramach płatności I filara WPR realizowane w części 33 – Rozwój wsi zostały poniesione w kwocie 14 941 554,1 tys. zł (tj. prawie 100% kwoty planu wydatków po zmianach). Zostały one wykorzystane na finansowanie głównie:

- systemów wsparcia bezpośredniego – 14 794 450,4 tys. zł,
- programu dla szkół w zakresie dostarczania dzieciom owoców i warzyw oraz mleka i przetworów mlecznych – 95 893,9 tys. zł,
- dopłat do produkcji, przetwórstwa i spożycia produktów rolnych i przetworzonych – 18 147,3 tys. zł,
- wspólnej organizacji rynku owoców i warzyw – 18 011,9 tys. zł.

Pozostałe działania w ramach wspierania realizacji Wspólnej Polityki Rolnej sfinansowano w kwocie 15 050,6 tys. zł.

(dowód: akta kontroli str. 4252-4283, 4693-4703)

W 2021 r. na realizację PROW 2014–2020⁵⁰ wydatkowano ogółem 8 945 095,8 tys. zł, tj. 99,8% kwoty planu wydatków po zmianach w kwocie 8 960 702,5 tys. zł, z tego wydatki budżetu środków europejskich wyniosły 5 886 305,1 tys. zł, tj. prawie 100% kwoty planu wydatków po zmianach w kwocie 5 886 796 tys. zł, a wydatki budżetu państwa – 3 058 790,7 tys. zł, tj. 99,5% kwoty planu wydatków po zmianach w wysokości 3 073 906,5 tys. zł.

Wydatki na PROW 2014–2020 w 2021 r. były niższe o 1 349 624,7 tys. zł, tj. o 13,1%, od wydatków na ten cel w 2020 r. (10 294 720,5 tys. zł). Przyczyny zostały przedstawione wcześniej przy opisie wydatków budżetu środków europejskich w części 33 – Rozwój wsi.

⁵⁰ W części 32 – Rolnictwo i w części 33 – Rozwój wsi.

Do końca 2021 r. w ramach PROW 2014–2020 nie uruchomiono naborów wniosków o przyznanie pomocy dla działania „Zarządzanie ryzykiem” oraz dla poddziałania „Wsparcie na inwestycje związane z rozwojem, modernizacją i dostosowaniem rolnictwa i leśnictwa” w trybie operacji „Zarządzanie zasobami wodnymi”. Były to nowe instrumenty wsparcia wprowadzone do programu decyzją wykonawczą Komisji Europejskiej nr C(2021) 6553 z dnia 31 sierpnia 2021 r.⁵¹ W czasie kontroli trwały prace nad przepisami wdrożeniowymi dla tych instrumentów, tj. nad projektem rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach działania „Zarządzanie ryzykiem” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020⁵² oraz nad projektem rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej oraz wypłaty pomocy finansowej na operacje typu „Zarządzanie zasobami wodnymi” w ramach poddziałania „Wsparcie na inwestycje związane z rozwojem, modernizacją i dostosowaniem rolnictwa i leśnictwa” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020⁵³.

W 2021 r. nie rozpoczęto kontraktacji dla poddziałania „Wsparcie na demonstracje i działania informacyjne” realizowanego w ramach działania „Transfer wiedzy i działalność informacyjna”, ze względu na niezakończone postępowania o udzielenie zamówienia publicznego wykonawcom wyłanianym w trybie przepisów upzp z 2019 r.

Według stanu na dzień 31 grudnia 2021 r. (narastająco od początku realizacji Programu czyli od 2014 r.) kwota pomocy, o którą złożyli wnioski beneficjenci PROW 2014–2020 wyniosła 68 933 492 tys. zł, kwota wynikająca z zawartych umów

i wydanych decyzji o przyznaniu pomocy – 58 524 252,8 tys. zł (70,1% limitu środków PROW 2014–2020 w wysokości 82 587 369,8 tys. zł), a kwota zrealizowanych płatności – 43 648 601,1 tys. zł (54,7% limitu środków PROW 2014–2020).

Kwota zadeklarowanych wydatków podlegających refundacji z budżetu Unii Europejskiej przez ARiMR w ramach PROW 2014–2020, poniesionych do dnia 31 grudnia 2021 r., wyniosła 6 294 757,3 tys. euro, a kwota prefinansowania (zaliczki) z Komisji Europejskiej – 260 926,7 tys. euro. Na koniec 2021 r. wydatki wyniosły 110,3% przyznanych Polsce środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (zasada n+3⁵⁴ dla 2018 r.).

Zdaniem NIK poziom kontraktacji i wydatkowania środków PROW 2014–2020 oraz poziom spełnienia zasady n+3 na koniec 2021 r. nie wskazują na zagrożenie dla niewykorzystania środków w ramach tego Programu.

Szef Krajowej Administracji Skarbowej pełniący funkcję jednostki certyfikującej – w sprawie rocznych sprawozdań finansowych oraz deklaracji zarządczej Agencji

⁵¹ Komunikat Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 9 września 2021 r. o zatwierdzeniu przez Komisję Europejską zmian Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 (M.P. poz. 840).

⁵² Projekt rozporządzenia został przekazany do uzgodnień międzyresortowych z terminem zgłaszania uwag do dnia 14 stycznia 2022 r. W Ministerstwie Rolnictwa i Rozwoju Wsi trwały prace dotyczące możliwości uwzględnienia zgłaszanych uwag.

⁵³ Uruchomienie naboru wniosków planowane było na dzień 15 marca 2022 r.

⁵⁴ N+3 jest to zasada obowiązująca przez cały okres programowania i oznacza, że państwo członkowskie, które do końca roku n+3 złoży wnioski o płatność opiewające na kwotę mniejszą niż roczna transza środków alokowanych w roku „n”, z uwzględnieniem płatności zaliczkowych (prefinansowania) oraz wydatków certyfikowanych składanych do KE w kwartalnych deklaracjach wydatków, bezpowrotnie traci kwotę różnicy pomiędzy tymi środkami, a więc możliwość ich wykorzystania..

Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa w zakresie Europejskiego Funduszu Rolniczego Gwarancji i Europejskiego Funduszu Rolnego Rozwoju Obszarów Wiejskich za rok budżetowy dotyczących tych funduszy obejmujący okres od 16 października 2020 r. do 15 października 2021 r. – wydał w dniu 15 lutego 2022 r. opinię bez zastrzeżeń.

(akta kontroli str. 4252-4283, 4616-4656)

Programy operacyjne na lata 2014–2020 oraz inne programy realizowane w ramach części 32 – Rolnictwo

W części 32 – Rolnictwo w planie po zmianach przewidziano na realizację tych programów środki w łącznej kwocie 47 996,4 tys. zł, z tego 30 965 tys. zł w ramach budżetu środków europejskich i 17 031,4 tys. zł w ramach budżetu państwa (wkład UE 11 642 tys. zł i wkład BP 5 389,4 tys. zł). Wydatki zostały zrealizowane w wysokości 40 721 tys. zł (tj. w 84,8% kwoty planu po zmianach), z tego 26 110,6 tys. zł w ramach budżetu środków europejskich (tj. w 84,3% kwoty planu wydatków po zmianach) i 14 610,4 tys. zł w ramach budżetu państwa (wkład UE 10 241,1 tys. zł i wkład BP 4 369,3 tys. zł (tj. w 85,8% kwoty planu wydatków po zmianach).

W ramach Umowy Partnerstwa 2014–2020, z budżetu środków europejskich oraz budżetu państwa tej części zaplanowano finansowanie 12 projektów w ramach programów operacyjnych, tj.: Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2014–2020, Programu Operacyjnego Wiedza, Edukacja, Rozwój 2014–2020 oraz 10 Regionalnych Programów Operacyjnych 2014–2020.

W części 32 – Rolnictwo zaplanowano również finansowanie ze środków budżetu państwa Programów Europejskiej Współpracy Terytorialnej 2014–2020 (dalej: EWT), Programu Erasmus+, Programu Horyzont 2020, „Programu kontroli występowania agrofagów i związanych z nim środków finansowych” oraz Programu Współpracy Transgranicznej (dalej: PWT).

Na realizację programów operacyjnych w ramach Umowy Partnerstwa 2014–2020 oraz Programów EWT w planie po zmianach przewidziano łączną kwotę 36 217,4 tys. zł (z tego wydatki budżetu środków europejskich – 30 965 tys. zł oraz wydatki budżetu państwa – 5 252,4 tys. zł). Wydatki zrealizowano w wysokości 30 007,9 tys. zł (tj. 82,9% kwoty planu wydatków po zmianach), z tego wydatki budżetu środków europejskich – 26 110,6 tys. zł, tj. 84,3% kwoty planu wydatków po zmianach, a wydatki budżetu państwa – 3 897,3 tys. zł, tj. 74,2% kwoty planu wydatków po zmianach. Projekty realizowane były w szczególności przez szkoły rolnicze nadzorowane przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Niepełne wykorzystanie środków na realizację programów spowodowane było m.in: odstąpieniem od realizacji projektu ze względu na brak możliwości utworzenia grupy uczestników z powodu pandemii COVID-19, oszczędnościami uzyskanymi w wyniku rozstrzygniętych postępowań o udzielenie zamówienia publicznego oraz przedłużającymi się lub nierozstrzygniętymi postępowaniami o udzielenie zamówienia publicznego.

Na realizację Programu Erasmus+ poniesiono wydatki ze środków budżetu państwa w kwocie 9 582,9 tys. zł, tj. 96,7% kwoty planu wydatków po zmianach (9 909 tys. zł).

Na realizację Programu Horyzont 2020 zostały poniesione wydatki ze środków budżetu państwa w kwocie 668,6 tys. zł, tj. 76,2% kwoty planu wydatków po zmianach (877 tys. zł). Niepełne wykorzystanie środków spowodowane było m.in. niższymi niż planowano wydatkami na realizację projektów dotyczących oceny gleb

rolniczych oraz jakości żywności przez Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa – Państwowy Instytut Badawczy oraz Główny Inspektorat Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych, w związku z wykonywaniem części zadań w systemie pracy zdalnej oraz przeniesieniem części zadań na lata 2022–2023, z powodu pandemii COVID-19.

Na realizację PWT zostały poniesione wydatki ze środków budżetu państwa w kwocie 131,9 tys. zł, tj. 36,6% kwoty planu wydatków po zmianach (360 tys. zł). Niskie wykorzystanie środków związane było m.in. z oszczędnościami w realizacji projektów dotyczących transgranicznej edukacji zawodowej powstałymi w wyniku przeprowadzonych przez Zespoły Szkół Centrum Kształcenia Rolniczego zapytań ofertowych, a także przeniesieniem części zadań na rok 2022 ze względu na epidemię COVID-19.

Nie wykonano wydatków na realizację „Programu kontroli występowania agrofagów i związanych z nim środków finansowych” zaplanowanych w ramach środków budżetu państwa w kwocie 307 tys. zł, ze względu na niepodpisanie w 2021 r. przez Komisję Europejską i Polskę porozumienia dotyczącego m.in. dofinansowania unijnego kontroli w zakresie zdrowia roślin wykonywanych przez Państwową Inspekcję Ochrony Roślin i Nasiennictwa.

(akta kontroli str. 4941-4960)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie wykonanie budżetu państwa w 2021 r. przez kontrolowaną jednostkę w częściach 32 – Rolnictwo, 35 – Rynki rolne, 62 – Rybołówstwo. Stwierdzona nieprawidłowość polegająca na wydatkowaniu kwoty 70,1 tys. zł w części 32 – Rolnictwo bez wymaganego umową protokołu odbioru, nie miała wpływu na ocenę. Ponadto należy zauważyć, że wydatkowanie tej kwoty na opracowanie pisemnej analizy dotyczącej uwarunkowań prawnych opracowania projektu ustawy regulującej zasady funkcjonowania gospodarstw rodzinnych, było nieefektywne wobec niekontynuowania dalszych prac legislacyjnych w tym zakresie.

W częściach: 32 – Rolnictwo, 33 – Rozwój wsi, 35 – Rynki rolne, 62 – Rybołówstwo zgodnie z przepisami dokonano blokowania planowanych wydatków, prawidłowo dokonywano zmian planu wydatków, a także celowo wykorzystano środki z rezerw celowych i rezerwy ogólnej. W badaniu próby wydatków kontrolowanej jednostki nie stwierdzono nieprawidłowości.

Wykonanie budżetu państwa w części 33 – Rozwój wsi, NIK ocenia w formie opisowej. Ocena ta została obniżona z uwagi na nieprawidłowość polegającą na nieefektywnym nadzorze Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi nad ARiMR i KOWR w zakresie realizacji planów finansowych tych agencji oraz Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa, wobec niepodjęcia działań w celu zapobieżenia dokonywania wydatków przez te agencje z przekroczeniem zakresu upoważnienia ustalonego w tych planach.

3. Sprawozdawczość i księgi rachunkowe

3.1 Sprawozdania

Opis stanu faktycznego

Kontrolą objęto prawidłowość sporządzania rocznych, łącznych sprawozdań za 2021 r. przez dysponenta części 32 – Rolnictwo, części 33 – Rozwój wsi, części 35 – Rynki rolne, 62 – Rybołówstwo oraz sprawozdań jednostkowych dysponenta III stopnia w MRiRW w zakresie powyższych części, tj.:

- o stanie środków na rachunkach bankowych państwowych jednostek budżetowych (Rb-23),
- z wykonania planu dochodów budżetowych (Rb-27),
- z wykonania planu wydatków budżetu państwa (Rb-28),
- z wykonania planu wydatków, które nie wygasły z upływem roku budżetowego (Rb-28NW),
- z wykonania planu wydatków budżetu państwa w zakresie programów realizowanych ze środków pochodzących z budżetu UE oraz niepodlegających zwrotowi środków z pomocy udzielanej przez państwa członkowskie EFTA, z wyłączeniem wydatków na realizację Wspólnej Polityki Rolnej (Rb-28 Programy),
- z wykonania planu wydatków budżetu państwa w zakresie programów realizowanych ze środków pochodzących z budżetu UE na realizację Wspólnej Polityki Rolnej (Rb-28 Programy WPR),
- z wykonania planu wydatków budżetu środków europejskich w zakresie wydatków na realizację Wspólnej Polityki Rolnej (Rb-28 UE WPR),
- z wykonania planu wydatków budżetu środków europejskich, z wyłączeniem wydatków na realizację Wspólnej Polityki Rolnej (Rb-28 UE),
- z wykonania wydatków budżetu państwa oraz budżetu środków europejskich w układzie zadaniowym (Rb-BZ1).

Kontrolą poprawności sporządzenia objęto również sprawozdania w zakresie operacji finansowych za IV kwartał 2021 r. o stanie należności oraz wybranych aktywów finansowych (Rb-N) i o stanie zobowiązań według tytułów dłużnych oraz poręczeń i gwarancji (Rb-Z).

Sprawozdania łączne w ramach części 32 – Rolnictwo, części 33 – Rozwój wsi, części 35 – Rynki rolne i części 62 – Rybołówstwo zostały sporządzone przez dysponenta części na podstawie sprawozdań jednostkowych (własnych i podległych jednostek). Kwoty wykazane w sprawozdaniach jednostkowych kontrolowanej jednostki w ramach części 32 – Rolnictwo, części 33 – Rozwój wsi, części 35 – Rynki rolne i części 62 – Rybołówstwo (dysponenta III stopnia w MRiRW oraz dysponenta części) były zgodne z danymi wynikającymi z ewidencji księgowej. Stosowany system kontroli zarządczej zapewniał w sposób racjonalny prawidłowość sporządzania sprawozdań, a w części 33 – Rozwój wsi również rzetelność ich sporządzania.

Sprawozdania w ramach części 32 – Rolnictwo, części 33 – Rozwój wsi, części 35 – Rynki rolne i części 62 – Rybołówstwo zostały sporządzone w terminie i prawidłowo pod względem merytorycznym i formalno-rachunkowym.

Sprawozdania budżetowe oraz sprawozdania w zakresie operacji finansowych w części 33 – Rozwój wsi przedstawiały wiarygodne dane o dochodach i wydatkach, a także o należnościach i zobowiązaniach.

Sprawozdania budżetowe oraz sprawozdania w zakresie operacji finansowych sporządzane przez dysponenta części oraz dysponenta III stopnia MRiRW były podpisywane przez osoby upoważnione przez kierownika jednostki.

(akta kontroli str. 147-158, 5531-5805, 4080-5440-5520, 5378-5392)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

3.2 Księgi rachunkowe

Opis stanu
faktycznego

Zgodnie z założeniami kontroli wykonania budżetu państwa w 2021 r. badanie wiarygodności ksiąg rachunkowych przeprowadzono u dysponenta części 33 – Rozwój wsi. Kontrolą objęto próbę 67 zapisów księgowych o łącznej wartości 2 328 409,2 tys. zł, wylosowanych metodą monetarną. Stwierdzono, że dowody księgowe sporządzono prawidłowo pod względem formalno-rachunkowym i merytorycznym, a operacje gospodarcze udokumentowane tymi dowodami właściwie ujęto w księgach rachunkowych.

W trakcie kontroli nie zidentyfikowano nieprawidłowości, które wskazywałyby, że w zakresie zapisów dotyczących dochodów i wydatków oraz związanych z nimi należności i zobowiązań, księgi rachunkowe stanowiące podstawę sporządzenia sprawozdań jednostkowych dysponenta części 33 – Rozwój wsi prowadzone były nieprawidłowo.

(akta kontroli str. 4152-4245)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie ocenia sporządzone przez jednostkę kontrolowaną sprawozdania budżetowe i sprawozdania w zakresie operacji finansowych. Sprawozdania sporządzono zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa. Kwoty wykazane w sprawozdaniach jednostkowych były zgodne z danymi wynikającymi z ewidencji księgowej. Ewidencja księgowa dysponenta części 33 – Rozwój wsi prowadzona była prawidłowo.

V. Wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, wnosi o:

1. Rozliczanie umów cywilnoprawnych po uprzednim protokolarnym odbiorze dzieła.
2. Podjęcie skutecznych działań nadzorczych nad agencjami wykonawczymi, tj. ARiMR i KOWR, w celu zapobieżenia dokonywania wydatków przez te agencje z przekroczeniem zakresu upoważnienia ustalonego w planach finansowych wykonywanych przez te agencje.

VI. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie⁵⁵ umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do Prezesa Najwyższej Izby Kontroli. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 14 od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Warszawa, dnia 12 kwietnia 2022 r.

Wiceprezes

Najwyższej Izby Kontroli

Małgorzata Motylow

/-/

.....

⁵⁵ Najwyższa Izba Kontroli zwraca się z prośbą o zgłaszanie, w miarę możliwości, zastrzeżeń opatrzonych kwalifikowanym podpisem elektronicznym, na adres elektronicznej skrzynki podawczej (ePUAP) NIK lub na adres mailowy NIK wskazany w stopce na pierwszej stronie niniejszego wystąpienia. W przypadku zaś nadania pisma z zastrzeżeniami (pisma opatrzonego własnoręcznym podpisem) w placówce pocztowej operatora wyznaczonego, NIK zwraca się z prośbą o dodatkowe przekazanie skanu tych zastrzeżeń na ww. adres mailowy.